

Ganita mare

24^e jaargang nummer 3- 2017

Uitgave van de Historische Kring Gente

Ganita mare

Inhoud 2017-3

- 2 Allerlei
- 3 Jaarprogramma 2017/2018
- 4 Boek Burgeu Doornenburg, boek Reformatie Ressen en expositie in kerkje Ressen
- 5-10 Belevissen aan het eind van de Tweede Wereldoorlog (slot)
- 11-13 Van melkboer tot melkman (deel 2)
- 14 Nozem en Maria, dialect
- 15 900ste lid
- 16-17 Kwartierstaat fam. Gelsing
- 18-19 Mystieke Waal, verslag van de lezing
- 20 Onbekend en Expositie Exodus
- 21-27 Boeven vangen rond 1900
- 28 Brief Merkes aan Van der Goes
- 29 Aanwinsten, Rabo Clubkas Campagne en Is tie 't of is tie 't nie
- 30 Puzzelaars, Incasso 2018, boek 't Huis te Bemmelen en Overleden
- 31 Colofon en Welkom nieuwe leden

Foto voorpagina

Een prachtig herfstplaatje van de Piramide aan de Waal, Munnikhofsestraat 28 in Gendt. Dit centrum voor creativiteit en inspiratie was een van de deelnemers aan de Open Monumentendag en het 3 Oever Festival dit jaar.

Kersenfeest en Open Monumentendag

Het Kersenfeest kan gerust weer geslaagd genoemd worden. Dit jaar was er als proef geen officiële opening van onze tentoonstelling Hulhuizen 200 jaar bij Gendt, maar de Kersenkoningin en haar gevolg bezocht ons toch op een moment dat zij wat ruimer in de tijd zaten. Andere jaren merkten wij dat het rond 14.00 uur (toen openingstijd) voor hen heel druk was. De tentoonstelling kreeg volop aandacht en het enige wat jammer was, was af en toe de regen buiten. Een team van ons deed mee met de pub quiz en in ons kringgebouw was er een bridgedrive. Drukke tijden met daarna vakantie en in het nieuwe seizoen als eerste op 10 september Open Monumentendag met als thema Boeren, Burgers en Buitenlui. Met inzet van ons werd op drie locaties Open Monumentendag in Gendt gehouden, in Concordia in Hulhuizen, in de Piramide aan de Waal bij de Munnikhof en op Landgoed Poelwijk, met kunst, fototentoonstellingen en overal muziek.

Website

In de vakantie is onze website www.historischekringgente.nl geheel vernieuwd. Deze is een stuk helderder geworden, waarmee we bedoelen dat die er lichter en vrolijker uitziet en waarschijnlijk ook makkelijker in gebruik is. Laat ons maar eens weten wat u ervan vindt. Het kan zijn dat in de tijd dat de site onder constructie was, u ons tijdelijk niet kon bereiken. Onze excuses daarvoor. Nu moeten alle problemen opgelost zijn.

Oud en nieuw: bestuursleden

Een jaar terug trad Gerard Janssen wegens drukke werkzaamheden tijdelijk uit ons bestuur. Het bleek geen oplossing, want hij bleef zo bezig met geografie en archeologie voor onze kring en zo vaak uit noodzaak aanwezig, dat hij net zo goed weer bestuurslid kon zijn. Dus vanaf september maakt Gerard weer deel uit van het bestuur. Welkom terug.

Wij kunnen ook meteen een nieuw bestuurslid verwelkomen, Robert Braam. Met hem hebben wij naast de oudgedienden een jong iemand in het bestuur. Robert is geen onbekende. Hij heeft al jarenlang Oorlogsmuseum Niemandsland in onze kelder, verzorgt workshops voor scholieren over de oorlog en is daar bij uitstek deskundig in. Dus nu is ook dit specialisme in ons bestuur gewaarborgd.

Erfgoed
Gelderland

Wij zijn genomineerd voor de Gouden
Gelderse Roos Erfgoedprijs!

Stemt u op ons?

[ErfgoedGelderland.nl/gelderseroos/](http://erfgoedgelderland.nl/gelderseroos/)

Hulhuizen 200

Het comité Hulhuizen200 is genomineerd voor de Gouden Gelderse Roos Erfgoedprijs 2017. Vindt u dat ze dit jaar heel veel leuke en interessante dingen doen en georganiseerd hebben, stem dan op het comité Hulhuizen200. Ze kunnen dan de publieksprijs winnen en maken kans op € 1000,- en de Gouden Gelderse Roos. Ga naar de website: <http://erfgoedgelderland.nl/gelderseroos/> en stem op ze. Het kan nog tot 24 november.

Lezing 500 jaar Reformatie

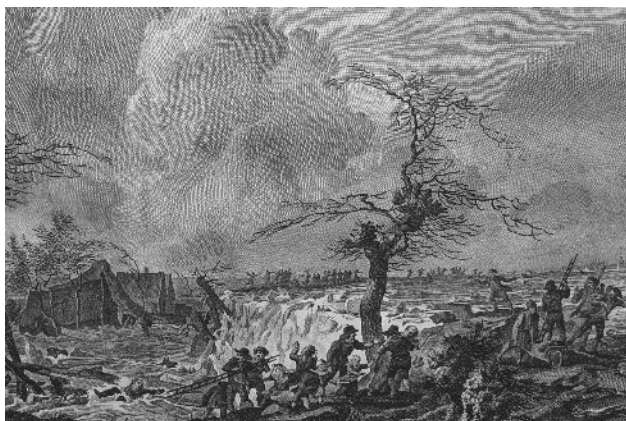
Op 31 oktober is er om 20.00 uur in de theaterkerk in Bemmelen de lezing Wat heeft 500 jaar Reformatie in Lingewaard gebracht? door Emile Smit, voorzitter van de HK Huessen. Aanmelden via ressenshistorie@outlook.com met vermelding lezing 31 oktober 2017. De lezing is gratis toegankelijk.

Jaarprogramma 2017/2018

Net als vorige jaren staan er weer een drietal evenementen en een excursie op het programma. Omdat dit keer het kringblad extra vroeg uitkomt, zijn de data wel zeker, maar moet de inhoud nog een beetje vorm krijgen. De meest actuele en uitgebreide informatie is straks via de nieuwsbrief en op onze website te vinden: www.historischekringgente.nl.

Erfgoed van de dijken

Lezing met Ferdinand van Hemmen
Donderdag 9 november 2017, 20.00 uur
Villa Ganita; Nijmeegsestraat 19, 6691 CK Gendt

De dijken zijn weer volop in de picture. De verruwing van het weer door de opwarming van de oceanen baart zorgen over de hoogwaterveiligheid. Momenteel loopt dan ook de grootste hoogwateroefening in de geschiedenis van ons land. Het waterschap is intussen bezig met een mammoet-programma voor de dijken: het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Daarin wordt voorrang gegeven aan de dijken langs de Waal, van Gorinchem tot Doornenburg. De verwachting is dat binnenkort ook de Waaldijk van Lingewaard aan de beurt komt. De rijke cultuurhistorie van die dijk kan een inspirerende bouwsteen worden voor het ontwerp van de dijkversterking. Want een dijk moet niet alleen veilig zijn maar je moet ook kunnen zien wat die door de tijd heen heeft moeten doorstaan, hoeveel offers de Betuwnaar heeft moeten brengen om droge voeten te behouden. Al met al reden voor landschapshistoricus Ferdinand van Hemmen om eens stil te staan bij het spannende levensverhaal van de Lingewaardse dijken. Ingegaan wordt op vragen als: waarom, wanneer en hoe zijn de dijken gebouwd? Wat was hun lot door de eeuwen heen? Mag je de dijk wel succesvol noemen? Hoe kun je de bewogen geschiedenis van de dijk aflezen aan het landschap? En wat kunnen we van die historie leren in

een tijd dat het water misschien wel meer dan ooit gaat uitdagen.

Op **woensdag 28 februari 2018** is er een lezing van Henk Klaassen, ditmaal in **de Leemhof om 20.00 uur**. Deze foto-avond gaat over de verdwenen winkeltjes en cafés in Gendt en zal weer een schat aan herinneringen oproepen. Meestal zijn de lezingen van Henk zo druk bezocht, dat we aanraden om vroeg te komen om nog een mooi plekje in de zaal te veroveren.

De verdwenen groente- en fruitwinkel van Rensen aan de Dorpstraat.

Maandagavond 19 maart 2018 wordt er een filmavond **Uut de ouwe deus** gehouden. We zullen met behulp van de oude beelden in het filmarchief van de kring een nieuwe film samenstellen met de meest aansprekende momenten uit het verleden. De film wordt met de beamer op een groot scherm geprojecteerd. Waar: **de Spiegelzaal van Providentia om 20.00 uur**.

Tenslotte is er op **zaterdag 21 april 2018** een excursie naar het **Streekmuseum Baron van Brakell, Landgoed Den Eg, Provincialeweg 21 in Ommeren**. Het museum informeert de bezoekers door middel van voorwerpen zoals bijvoorbeeld boerenwagens over de geschiedenis van de Betuwe en besteedt veel aandacht aan het wonen en werken in deze streek, zoals het vroeger was. Carpoolen kan vanaf Villa Ganita. Vertrek 13.00 uur. Degenen die rechtstreeks gaan, dienen aldaar om **14.00 uur** te zijn, want dan begint de rondleiding.

Lezingen en rondleiding zijn gratis toegankelijk.
Drankjes zijn voor eigen rekening.

Ria Schouten-de Haan

Boek over verdwenen buurtschap De Burgeu te Doornenburg

De Burgeu was een kleine buurtschap, die lag in de voormalige zuidhoek van de Roswaard, een polder aan de westkant van het Pannerdensch Kanaal. Tot aan het eind van de Tweede Wereldoorlog woonde hier een flink aantal mensen. Zij verdienden hun brood op de steenfabriek op de Roswaard, in de scheepvaart, in de handel of op een boerderij.

De Burgeu lag hemelsbreed een kilometer van Doornenburg. Een buurtschap die aan het eind van de Tweede Wereldoorlog verwoest werd

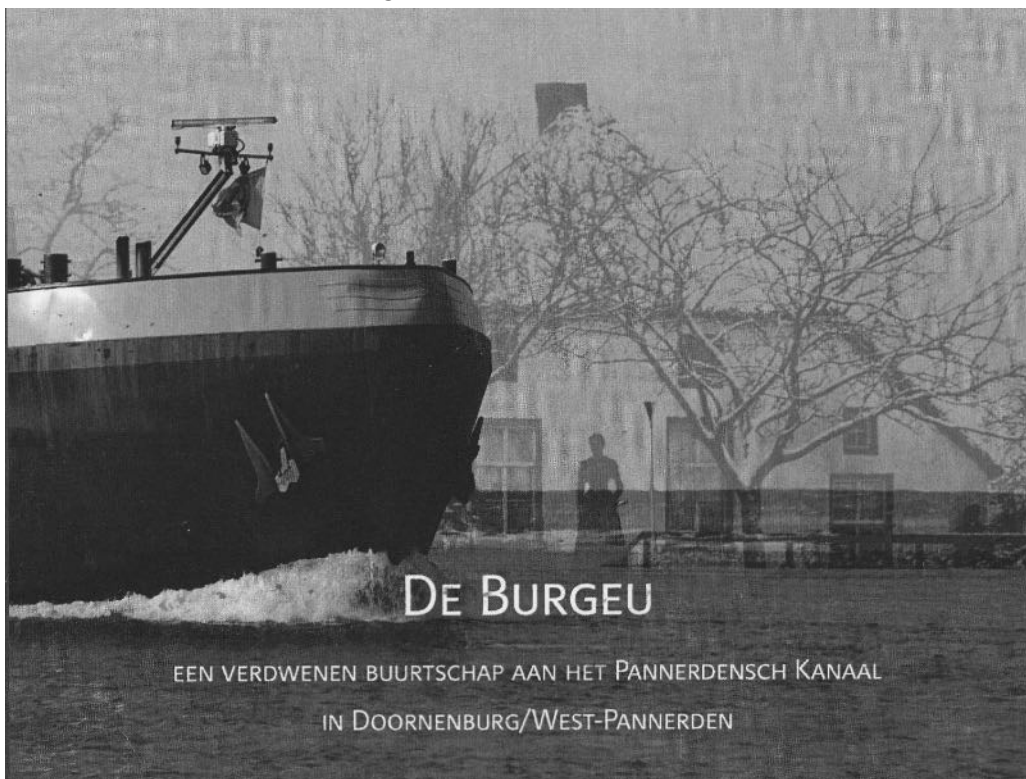
burgse geschiedenis, naast de historische parels Kasteel Doornenburg en Fort Pannerden.

Het boek telt 108 bladzijden, is in full-color en kon dankzij een groot aantal financiële bijdragen qua kostprijs laag blijven. Het is te koop bij de Historische Kring Doornenburg en bij enkele Doornenburgse winkeliers voor € 17,50. Ook te bestellen via

info@historischekringdoornenburg.nl

en voor meer informatie zie:

www.historischekringdoornenburg.nl.

door de Duitsers en een paar jaar daarna door een bochtverlegging in het Pannerdensch Kanaal definitief verdwenen is. De Burgeu was klein, levendig, bedrijvig en een beetje op zichzelf.

Het boek schetst beknopt de geschiedenis van de Burgeu als onderdeel van de Roswaard, vanaf de Middeleeuwen tot ongeveer 1950. Het heeft veel foto's, kaarten, overzicht van de bewoners, verhalen en anekdotes van en over oud-bewoners. Het is samengesteld door een drietal leden van de Historische Kring Doornenburg en vormgegeven en uitgegeven door Richard van Driel (ABC Drukkerij Doornenburg).

Het boek is een eerbetoon aan de oud-bewoners, maar ook aan Jo Leenders en Jan Meuwsen die tot hun dood jarenlang er voor hebben gepleit dat de Burgeu een eigen plek kreeg in de Doornen-

Boek Reformatie in Ressen en expositie over de historie van dit kerkje te Ressen

Een tentoonstelling over de historie van dit kerkje, één van de oudste in Nederland, met nieuwe vondsten uit oude archieven is daar te zien van 28 oktober tot en met 31 oktober, steeds van 11.00 tot 17.00 uur, behalve op maandag 30 oktober, dan van 11.00 tot 20.00 uur. Deze is gratis toegankelijk.

Op 28 oktober wordt het boek gepresenteerd Reformatie in Ressen. Het is te koop tijdens de expositie en daarna ook in de regionale boekwinkels voor € 12,50. Dit boek is geschreven door een schrijverscollectief uit de kerkgemeenschap De Vierplek en de historische kring Bemmels-Haalterden-Ressen.

Belevenissen aan het eind van de Tweede Wereldoorlog (deel 3, slot)

De delen 1 en 2 staan in de Ganita mare 2016-3 en 2017-2.

Het gezin Meijer was geëvacueerd in Bingerden aan de IJssel, een buurtschap van het dorp Angerlo. De Meijers hadden onderdak gevonden op de boerderij Kronenstein van de familie Willemsen.

Hongerwinter

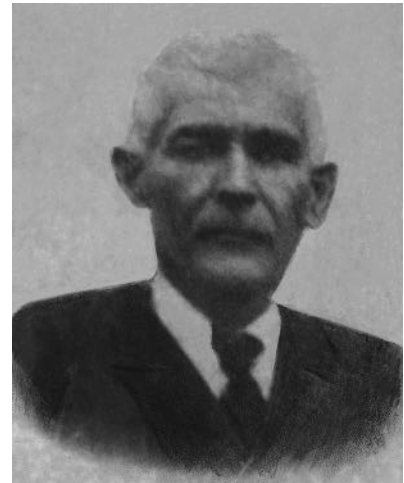
Tijdens de hongerwinter hadden wij eten genoeg, maar in hele streken was het hongerlijden. Bij ons kwamen elke dag mensen om eten vragen, trek-kend langs de boerderijen. De boer had ook haver op het land. Wij gingen dan met een zakje haver naar de pletterij in Doesburg en dan hadden wij havermout voor de pap. Bij de boer stond een lange kar met appels van een grote boer uit Groessen op de deel van de schuur waar wij overdag zaten. Daar hebben wij er verschillende van gejat en dan smaken ze extra lekker. Op een zeker moment was het zo dat er geen aardappels meer waren, maar op een stuk land binnendijks richting Giesbeek was een hele grote bult waar aardappels ingekuild waren, overdekt met het loof. Dit was tegen het bevriezen. Die daar lagen waren van het klooster Huis Bingerden, maar daar was niemand meer, toen daar het gemeentehuis in werd gevestigd. We hebben ze toen regelmatig opgehaald, het was Rode Star. Die hadden wij nooit gehad; ze waren wel lekker. Maar toen kwam er hoog water en werden ze schier.

Bij de IJssel

Waar wij zaten was een voetveer van de veerbaas Menting. Wij waren aan water gewend, dus wij brachten ook mensen over in een boot die wij hadden gekregen van de veerbaas. Al die mensen moesten met hun etenswaar de IJssel over en bij ons met dat veer. Daar werden die mensen gecontroleerd en als ze pech hadden, werd het vergaarde eten waar mensenlevens van afhingen, weer afgenomen. Dit werd dan bij ons in de schuur opgeslagen. Wij brachten 's nachts als de controle weg was, de spullen over om te zorgen dat zij toch nog verder konden met het eten. Daar is wel eens grote trammelant over geweest, maar dit werd gesust, doordat we vertelden dat wij dit zelf hadden opgegeten. De controleurs waren trouwens Nederlanders, die overgelopen waren naar de Duitsers, dat was dus dubbel triest.

Bij ons in de omgeving van de IJssel werden loopgraven, éénmangaten en tankvallen gegraven met de schop en daarbij een kruiwagen. De loopgraven waren sleuven in de grond waar je in kon lopen; ze gingen met treden naar beneden en ook weer naar boven, zodat je naar een andere plaats kon komen zonder geraakt te worden door geweervuur

of scherven van granaten. Een éénmangat was een recht in de grond gegraven ronde opening waar je net in kon en zo een beetje veilig was. Een tankval was een brede nogal steile sloot. Deze werd aan beide kanten van de weg gegraven, haaks op de weg. De weg bleef vrij, behalve bij een ontploffing om de doorgang voor onze bevrijders te bemoeilijken. Dat gebeurde door mannen die bij ons bekend stonden als 'de strafcolonne'. Die bestond uit gevangenen die voor de Duitsers moesten werken. Dit gebeurde onder leiding van de overgelopen Nederlanders, die wij zwartjoekels noemden. Bij de middagpauze kregen zij eten in een van de grote schuren als het vlak bij ons was. Na het eten moesten ze zingen. Zoals zij in colonne in marstempo kwamen, zo gingen ze ook weer naar huis. Ze lagen in de kazerne in Doesburg. Op een morgen stopte bij onze schuur de colonne en kwam een man, geholpen door zijn kameraden, naar de schuur toe. Hij werd in een zittende houding tegen de deur gezet. Hij kon niet meer, want hij had last van zijn knie en wilde naar de dokter. Daar kwam opeens een Duitse officier met getrokken revolver. Hij vroeg wat er aan de hand was en daarna schoot hij de man zo door zijn knie.

Opa Tillemans.

Nu kon hij zeker niet meer lopen. Opa Tillemans maakte zich daar zo kwaad over dat hij wegvloog de schuur in om de greep (riek) te halen om de Duitser eraan te steken. Wij moesten hem met zijn allen tegenhouden.

Waar we waren, was het niet erg veilig, al kwamen er minder vliegtuigen over. We konden het bombarderen van Duitsland hier nog horen. Op een bepaald moment werd er een vliegtuig neergeschoten door afweergeschut. De bemanning probeerde met de parachute het er levend vanaf te brengen, maar er werd net zo lang geschoten tot zij allen zeven dood waren, voordat zij de grond

bereikten. Het vliegtuig was allang brandend neergestort, toen nog op de mensen geschoten werd; ze hadden geen enkele kans.

Dood zusje

Ons kleine zusje Marietje stierf in het ziekenhuis in Doesburg op 9 december 1944. Ze werd begraven in Drempt. Een verpleegster heeft er nog een foto van gemaakt. Zij gaf een met de hand geschreven bidprentje aan moeder. Dit was een hele nare ervaring, maar wij als kinderen gingen toch wel makkelijk om met dood en gevaar.

Geallieerden versus Duitsers

Wij hadden in Bingerden de pech weer bij een rivier te wonen, want als er oorlog is, zit je altijd op een plaats waar de in het nauw gedreven troepen weg proberen te komen. Er werd net als in Pannerden een pontonbrug gemaakt in de buurt van het voetveer. Dit was achter de boerderij.

Op een bepaald moment hadden de Duitsers zich (tijdelijk) een stuk teruggetrokken en waren de geallieerde troepen (Canadezen) tot vlak bij de boerderij opgerukt. Bij ons liepen de Tommy's zo over de weg. Wij dachten: 'Nou trekken ze op'. Maar er gebeurde niets. De Canadezen gaven ons met gebaren te kennen dat we naar binnen moesten. We kregen een stukje chocolade en een paar sigaretten. Ze waarschuwden ons dat we op de weg moesten blijven, omdat ze bang waren dat er landmijnen lagen. In de buurt van de boerderij hadden de Duitsers nog een groot aantal landmijnen ingegraven. Daar kwamen wij gauw achter toen vader bij mooi weer de koeien uit de stal naar het weiland liet. Opeens was er een knal en stond een koe met een poot eraf in de wei. Wij wisten niet wat er gebeurde. Toen kwam er weer een knal en weer was er een koe met een poot eraf en nog een. Vader zei: 'Landmijnen', en hij ging de wei in om de gezonde koeien weer in de schuur te krijgen. Dit lukte hem. Als je goed keek, kon je in het weiland zien waar de mijnen lagen. De grond was op die plaatsen donkerder, omdat ze pas omgewoeld was. De drie getroffen koeien had hij aan de kant van de straat staan. Hij probeerde ze naar binnen te krijgen, maar stopte daarmee toen hij onder vuur werd genomen. Hij dacht dat als ons kleine broertje Wim ze probeerde binnen te halen, ze op zo'n jochie niet zouden schieten, maar ook op hem werd geschoten. Uiteindelijk slaagde vader er toch in de koeien in de stal te krijgen. Ze werden geslacht en wij hadden weer ruim voldoende eten.

We waren nog steeds in gevaar. Tanks met grote vuurmonden kwamen van Zevenaar af om de overkant te bestoken. Ons werd geadviseerd weg te gaan, maar vader wilde niet meer vertrekken.

Alleen ons gezin, bestaande uit mijn ouders, zus en zes jongens, dus negen personen, was nog op de boerderij.

De anderen gingen naar Angerlo om op een veiliger plaats te verblijven, totdat de oorlog was afgelopen. Het was voor ons heel erg spannend.

De tanks vuurden op de Duitsers aan de andere kant en er werd een volledige hap uit de hoge steenfabriekschoorsteen geschoten. Wij konden dit achterin de schuur door een rond raam goed bekijken. Wij meenden dat ze ons niet zagen, maar na de oorlog bleek dat rond het raam kogelgaten zaten, dus ze hadden ons wel gezien.

Dood opa Tillemans

Onze opa Tillemans werd ernstig ziek en wij moesten bij hem om beurten waken. Hij lag in de kamer van de boerderij. Ik was erbij toen hij stierf; ik had net de wacht overgenomen. Dat was op 4 april 1945 's morgens vroeg. Dokter Verhagen kwam om de dood te constateren en er werd een kist besteld bij een aannemer aan de andere kant van het bos. Wij als oudste jongens moesten deze kist ophalen op de melkkar van de boer. Op de heenweg ging alles goed, maar toen we met de kist in het bos waren, hoorden we knallen. We renden naar het huis van de boswachter en wachtten het daar af. Toen wij later weer naar de kar terug gingen, zaten er granaatscherven in de kist. Wij hadden weer geluk gehad. In het huis Wielbergen was de uitvaartmis en hij is daarna begraven in Zevenaar. In december 1945 werd hij opgegraven en op kosten van dhr. Terwindt naar Gendt overgebracht en herbegraven.

Bijzonder is, dat ik in 2000 voor mijn werk op het depot voor Historische Bouwfragmenten bij een oude timmerman/aannemer in Angerlo moest zijn. (Het depot verzamelt en bewaart materiaal dat bij de sloop van oude gebouwen overblijft om dat bij restauraties te hergebruiken.) Na enig heen-en-weer-gepraat over de evacuatie-tijd, bleek hij de kist voor opa Tillemans gemaakt te hebben en wist hij nog precies wat daarmee gebeurd was.

De nacht van 5 op 6 april brandde het kasteel Huis Bingerden af. Het was een geweldige brand. Alles

werd afgezet en wij konden er niet kort bij komen. De dagen daarna hebben wij nog van alles opgehaald wat we konden gebruiken.

Bevrijding

De situatie werd steeds gevaarlijker door terugtrekkende troepen van de Duitsers en de oprukkende Tommy's. Op een gegeven moment was er 's nachts geweldige paniek. De gewone soldaten waren al bijna allemaal weg, maar de laatste groep van de Waffen SS, een elitegroep, was zwaar beneveld en wilde nog niet opgeven. Ze zaten toen in het gemeentehuis tegenover ons. Dit was de laatste verdedigingslinie van de Duitsers. Paarden trokken auto's, handkarren en kleine kanonnen om zo snel mogelijk weg, het water over te gaan en het was een en al paniek. Op het eind van de nacht waren ook zij de rivier over. Ondertussen hadden wij een draagbare radio en een zender achterovergedrukt en een damesfiets. Er waren ook Nederlandse meisjes bij de soldaten. Ze vroegen of ze bij ons mochten blijven, maar moeder wou dat niet en dus gingen ze verder met de soldaten mee. Toen de militairen over de ponton waren teruggetrokken, werd deze opgeblazen.

Op een middag kwamen er twee leden van het ondergrondse – dit waren gewone Nederlandse jongens met oranje band om de arm – met de mededeling dat we bevrijd waren. Wij hadden groot feest en de anderen kwamen ook weer naar de boerderij.

Er werden ook strooifolders uit vliegtuigen gooid waarop het einde van de oorlog werd doorgegeven.

We haalden de roeiboot weer voor den dag die in de gracht van het Huis Bingerden lag om hem te beschermen en gingen naar de overkant om te kijken bij ome Jan Tillemans hoe het daar afgelopen was. Daar zijn wij toen geweldig geschrokken: veel doden soldaten en een grote chaos. Iedereen die het overleefd had, was in een toestand die bijna niet te beschrijven was. Ome Jan, altijd de rust zelve, was toch ook aardig overstuur. Hij vertelde dat er geweldig was gevochten tussen Russen, Polen en de terugtrekkende Duitsers. Hij vermoedde dat deze Russen en Polen krijgsgevangenen van de Duitsers waren. Hij vertelde dat de Russen en Polen normaal ongewapend waren, maar dat zij toen de Duitsers uit Doesburg teruggetrokken waren, zij wapens gekregen hadden met de opdracht deze stad weer in te nemen. Maar toen hebben deze soldaten een eind landinwaarts een brug over het water laten springen en zaten de Duitsers als ratten in de val. Er is toen geweldig gevochten en er zijn veel doden en gewonden gevallen.

Er lag van alles: banden mitrailleurkogels, geweren, mijnen, echt een enorme chaos. Wij zijn maar heel kort daar geweest en we wisten geen raad om weg te komen. Wel namen wij nog wat banden kogels mee, maar deze moesten wij thuis weer inleveren.

Wij waren zeer alert op de landmijnen. Dit waren houten kistjes met een klepdeksel. Daar zat een sleufje in met een slagpen met een veertje, dat was verbonden met een blokje springstof. Zo'n A (nti)-P(ersoneel)mijn was ingegraven en niet zichtbaar. Wanneer je er op trapte, sprong het veertje eruit en schoot de slagpen naar het slaghoedje in de springstof. Het slachtoffer was zijn voet of been kwijt met mogelijk nog andere verwondingen. (Een model van zo'n mijn heb ik afgegeven aan iemand van de Historische Kring Doornenburg.)

Op plaatsen waar tanks hadden staan schieten haalden we grote koperen hulzen op. Deze gebruikten we later om van alles van te maken.

Na de bevrijding van Bingerden op 4 april 1945 was er ook van alles te beleven. De meisjes die bij de Duitsers waren, werden gevangen genomen, kaal geschoren en afgevoerd door de mensen van het gezag. Ik zelf vond dit erg schokkend, maar men vertelde mij, dat het hun verdiende loon was.

Bij het veer in Bingerden was het nog hetzelfde. Er stonden nog altijd twee mannen op wacht, net als voorheen. Maar nu was het andersom, nu zochten zij personen die op de vlucht waren voor de bevrijders. Een geval kan ik me nog heel goed herinneren: er werd een man aangehouden en hij moest mee naar de schuur waarin wij woonden. Hij moest zich uitkleden en ja het was een S.S'er

(dit bleek uit een tatoeage op de onderarm). Hij werd vastgebonden met de armen op de rug, met een touw om zijn middel. Hij moest naar Didam en ze lieten hem hardlopen naast de fietsen.

Doordat het veer (een roeiboort) weer in de vaart was, kwamen veel mensen die naar de andere kant moesten nu ze bevrijd waren. Bij de tankval kon je binnendoor lopen en daar zijn er verschillende op een mijn gelopen en levenslang ongelukkig geworden. Overal kwamen linten te hangen met 'Pas op mijnen', maar dat hielp ook niet. Daarna kwamen er soldaten met herdershonden om de mijnen op te ruimen. De honden waren zo opgeleid dat ze door de reuk de mijnen konden aanwijzen. Dan gingen zij met de voorpoten heel kort bij de mijn liggen en dan werd de mijn uitgegraven en onschadelijk gemaakt. Op een keer waren ze weer bezig bij de tankval, toen een hond ging liggen. Maar de soldaten konden de mijn niet vinden. De hond werd weggehaald en afgeleid, maar hij ging weer naar die plaats terug. De soldaten kwamen met stalen pennen en staken die in het zand. Ineens een klap en een soldaat werd zeer zwaargewond afgevoerd. De hond was totaal ontredder, hij jankte en blafte, maar het was te laat.

Terugkeer

Na een tijdje ging het leven weer zijn gang, vader verzorgde de akkers van de boer en er werd weer gezaaid en gepoot. Vader zorgde ook dat hij voor ons gezin aardappels pootte. Hij ging wel een keer naar Gendt, maar daar was hij niet gelukkig mee. Je moest papieren hebben, anders mocht je niet de pont over. Hij zei: 'Laten wij maar kalm aan doen, je kunt daar toch niks beginnen, er is niks meer'. De anderen waren al vertrokken naar Gendt, die konden het niet meer houden, zij moesten weg.

Na een tijdje ging hij samen met mijn broer Geert toch nog een keer poolshoogte nemen. Toen hij weer in Bingerden was, besloot hij om definitief naar Gendt terug te gaan. De aardappels groeiden toch wel. De hele zaak werd op de platte wagen van de boer geladen en zo gingen wij weer naar Gendt terug. De boer zag met spijt de goede knechten vertrekken. Vader koos voor het veer in Huissen, want de op- en afrit naar de pont in Doornenburg was te stijl. Ook daar waren er wat problemen met het oprijden van de pont. Het paard was nog nooit het water over geweest. Wij moesten allemaal van de wagen af en daarna lukte het wel. Op weg naar huis toe zagen wij wat er allemaal gebeurd was. Het was gewoon onvoorstelbaar, want bijna niets meer was er over van huizen en schuren. Bijna alles was beschadigd en vernield. Toen begreep ik dat het maar goed geweest was dat ze ons weggestuurd hadden. Dit had zeker niemand overleefd.

Thuiskomen viel niet mee. Het was een grote chaos. Moeder had het er te kwaad mee. Vader was al eerder bij ons huis geweest, die had ook al de meeste rommel opgeruimd. Je herkende bijna niets meer terug. Al het glas was kapot. Met stukken van eenruiten van de groentebak werd de zaak voor nood dicht gemaakt. Later werd dit vervangen door noodglas: dit was grijs karton met kleine ronde gaten met stukjes glas erin; dan zag je nog iets.

Van de boer en zijn burens hadden we wat meubels meegekregen. Zo konden we zo goed en zo kwaad als het ging wonen. Wij gingen natuurlijk op verkenning uit, maar dit was zeer gevaarlijk.

Onder de grote kastanje was een bunker in de grond gegraven. Deze had een vuurmond naar de rivier de Waal. In de bunker stond onze keukenta-

De kastanjeboom en rechts het huis van de familie Meijer.

fel. De poten waren afgezaagd tot een hoogte dat de soldaten een goede schietsteun hadden. Dit was iets moois voor ons om in te spelen. Rondom die bunker, de dam af naar het water, waren een eindje boven de grond draden gespannen. Daaraan zat een handgranaat. Liep nou iemand tegen die draad aan, dan ging de handgranaat die op scherp stond af. Soms lag de granaat een eind verder weg en gebeurden er onvoorziene dingen zoals bij Wim Peters. Iemand was tegen een draad gelopen en in de buurt van Wim, die een heel stuk verderop stond, ging de handgranaat af. Hij was zeer zwaar gewond, maar is daar later toch weer van opgeknappt.

Alles was erop gericht om de zaken met noodherstel weer op gang te krijgen. Dit was een hele klus. Wij konden daardoor vaak onze gang gaan. Op onderzoek in de steenovens vonden wij van alles: mijnen, geweren en granaten en daar speelden wij mee. Op een zeker moment moesten de kleinen buiten wachten als wij gingen kijken waar de draden naar toe liepen. Hadden wij dat heel voorzichtig bekeken, dan gingen wij terug naar de anderen. Die werden dan op veilige afstand gezet en wij lieten dan de handgranaat knallen. Ook

hadden wij een tankmijn. Er waren twee soorten: een langwerpige en een ronde. Die ronde hadden wij meegenomen en in een hooiopper gelegd en die opper werd toen aangestoken. Hij ging niet af, dus er moest wat gebeuren. De mijn werd uit de as gehaald en in de Waal gegooid en ineens een enorme klap. We schrokken geweldig. Dit is achteraf gelukkig allemaal goed afgelopen.

De gezondheid werd ook zo goed mogelijk bijgehouden. Er was van alles tegen vlooien. Je werd helemaal ingesmeerd met een soort zalf tegen schurft. Dit stonk zo dat je de lucht bijna niet meer kwijtraakte. Wat eten betreft hadden wij nog wel wat meegebracht, maar zeep was er nauwelijks. We hadden wat men noemde luchtzeep; die was heel licht van gewicht en had een gele kleur. Dieren waren er nog niet, ook geen kippen. Maar we kregen eipoeder. Dit werd dan nat gemaakt en gebakken en je had een gebakken ei. Het smaakte goed.

Wederopbouw

Het duurde toch nog een hele tijd, voordat we weer naar school konden. De scholen werden weer opgeknapt en opnieuw gestart. De hele zaak werd door elkaar geschud. De ene groep moest van 8 uur tot 10 uur naar school, de volgende groep van 10 tot 12 uur, de volgende van 1 tot 3 uur en de laatste groep van 3 tot 5 uur. We kregen vitaminepillen en verschillende injecties om ziektes te voorkomen; dat was minder leuk. Ook waren er acties van mensen uit andere dorpen en steden, die spullen verzamelden en kwamen brengen. Er was bij ons een comité die de verdeling daarvan voor zijn rekening nam. Het heette H.A.R.K. (Hulpactie Rode Kruis) en er was ook een van de I.K.O. (Interkerkelijk Overleg). Na een tijdje kwamen de mensen die de inzameling hadden verzorgd in Gendt een kijkje nemen. Wij moesten daar toen een versje voor leren en dat met een groep naar voren brengen. Het versje luidde: *'Het comité van de H.A.R.K die komen wij hier begroet-*

Het klooster waar nu het Hof van Breunissen is.

ten, uit Muiden, Weesp en Weesperkarspel, wees welkom, wij groeten en wij danken u'.

Bij de verdeling ging natuurlijk ook wel eens wat verkeerd, maar dat is normaal. Het verhaal ging toen rond in Gendt dat iemand die bij de verdeling werkte, ook wel eens voor zichzelf iets meenam. De spullen kwamen meestal bij het klooster binnen. Gezegd werd dat hij over een sloot aan de andere kant van de straat een plank had neergelegd om 's avonds stiekem met spullen binnendoor weg te gaan. Dit hadden anderen gezien en de plank aan de onderkant een eind ingezaagd. Toen de niets vermoedende man 's avonds met een mand serviesgoed er overheen wilde gaan, brak de plank en lag hij met zijn spullen, die veelal kapot waren gegaan, in de sloot.

Vader was, omdat opa Tillemans overleden was, in zijn plaats stalknecht geworden. Dat was een promotie en hij was bij dieren, wat hij graag wilde.

Overall in het dorp zag je opbouwwerkzaamheden. Het ene gebouw werd gesloopt om met de gebikte stenen ervan een ander pand weer op te bouwen. Wij vroegen ons af en toe af of die sloop wel nodig was, maar van hogerhand werd zo beslist. Soms ging dit wel eens mis en ging dat fel tegen elkaar op. Wel eens won de eigenaar van het pand. Alles heeft een voor- en een nadeel. Bij de verdeling van goederen en materialen was er nogal eens onenigheid en werden zaken als oneerlijk ervaren. Maar zolang er mensen zijn, zal dit wel altijd zo blijven. De gegoeiden waren meestal beter af dan de minvermogenen. Bij ons was helemaal niet veel te halen geweest en mijn ouders waren zo godsdienstig, dat ze het zonde vonden om iets te vragen. Dat zat er niet in. Het was behelpen en zich proberen te redden. Zo vulden mijn vader en moeder ook geen schadeformulier in. Dit ging de wijkzuster Plechelma te ver en zij zorgde ervoor dat wij ook wat spullen kregen.

Tante Bets die we kwijt waren, kwam ook weer terecht. Van kapelaan Soethout (die uit Giesbeek kwam) hoorden we in een heel laat stadium waar ze was. Ze is zelfs niet bij de begrafenis van haar vader aanwezig geweest. Ze bleef in Azewijn bij haar werk en had daar een vriend ontmoet. Korte tijd later werd hij onze ome Wim.

Trouwfoto van de ouders van Henk. Rechts van zijn moeder opa Tillemans en opa Wessels zit weer twee plaatsen verder naar rechts.

Ome Jan van de Brink (melkboer) woonde in de Langstraat, maar zijn huis was helemaal verwoest. Dat van opa ook. Hij zou daar eigenlijk naar toe gaan, maar dat kon dus niet. Ze kwamen in een noodwoning in de Zandvoort. Daar konden ze niet allemaal blijven en dus moest opa Wessels bij ons komen. Zo werd alles geregeld. Opa Wessels is ook bij ons overleden

Alles was toen gericht op herstel van de oorlogsschade. Overal waren ze de zaak aan het slopen en anderen bouwden de zaak weer op, eerst voor noodherstel en later definitief. Er kwamen vaklieden uit alle provincies in Gendt werken en ze werden ondergebracht in een paar barakken die aan de Nijmeegsestraat stonden, waar vroeger het voetbalveld van De

De ouders van Henk op latere leeftijd.

Bataven was; ongeveer waar nu het oorlogsmonument staat. Er werden noodwoningen gebouwd op de Raalt, Kruisstraat en Zandvoort. In de bebouwde kom was alles ingesteld op

opbouw. Daar gebeurde van alles, planken sorteren, spijkers trekken, en handkarren vol laden en naar de gebouwen brengen voor noodvoorziening. Toen de andere evacuees even op Kronenstein weg waren, had vader weer eens bij moeder geslapen. Dit bleef niet zonder gevolgen. Marietje werd op 2 december 1945 geboren. Zo zie je maar.

Zelf ben ik nog met vader naar Bingerden gegaan om de aardappels te rooien, die hij daar gepoot had. Deze werden met een Rode Kruisvrachtwagentje opgehaald en wij hadden weer eten.

Ik had de plechtige communie nog niet gedaan, omdat er geen school was en dat moest toch gebeuren. Op 8 december 1945 (Maria Onbevleete Ontvangenis) was het zover. In de zaal bij Schaars, nu Im Weissen Rössl, was een noodkerk ingericht en daar is dat toen alsnog gebeurd. Ook waren wij in school bezig voor onze jongens overzee, die waren in Nederlands-Indië voor alweer een andere oorlog. Wij pakten sigaretten in en alle spullen die door het Thuisfront naar de jongens werden verstuurd. De ene oorlog was nog niet voorbij of de andere was er alweer.

Ik hoop dat dit verhaal over oorlog, evacuatie en wederopbouw een bijdrage kan leveren aan de kennis van een stuk geschiedenis van de oorlog.

Henk Meijer

Van melkboer tot melkman (deel 2)

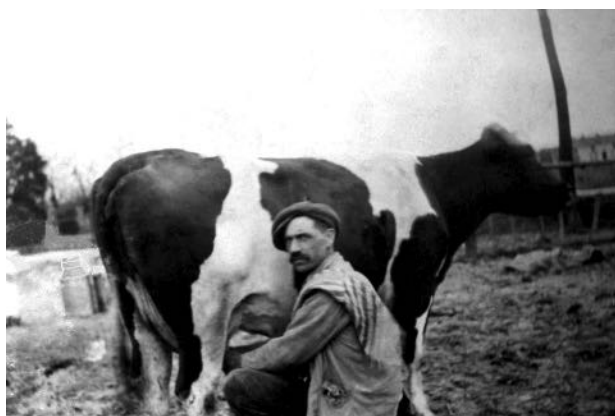
Net als in de omliggende dorpen waren er in Gendt in het verleden vele kleine keuterboertjes met één, twee of drie melkkoeien. De melk die hun koeien produceerden was meestal voor eigen gebruik, de buurt en andere dorpsbewoners. In de loop der jaren werden de boerenbedrijfsjes groter en gingen deze boeren meer melkvee houden. De melk die over was, werd op melkmarkten verkocht in de steden. Voor de Gendtse boeren waren dat Arnhem en Nijmegen. De melk werd vervoerd met paard en wagen in zogenaamde melkbussen (melktuiten).

De melk naar Arnhem

In 1879 werd in Arnhem aan de Kerkstraat de NV Arnhemsche Melkinrichting opgericht. De melk uit Gendt die naar Arnhem ging, kwam niet verder dan de Praets in Elden bij de schipbrug. Arnhemse venters moesten de melk zelf afhalen bij de Praets. Vanaf 1910 reed de Betuwsche Stoomtram door Gendt en kon de melk van de boeren meegegeven worden bij het laadpunt bij boerderij De Lootakkers.

Bij de aanleg van de Betuwsche Stoomtramweg werd ook een spoor over de schipbrug aangelegd, maar de brug bleek niet in staat de loc en de lor-

Jan Meurs van de Lootakkers aan het melken.

ries te dragen. Dus viel men weer terug op de oude gewoontes. Een paar jaar later probeerde men het weer met een spoor. Aan beide zijden werd een lier aangebracht die de beladen en lege lorries met melkbussen de brug over trok. Er kwamen bij de Betuwsche Stoomtramweg Maatschappij rekeningen binnen over verloren geraakte bussen melk,

dus er zal wel eens een bus melk schipbreuk geleden hebben. Zo kon de Arnhemsche Melkinrichting bediend worden met Betuwse melk. In 1935 bracht een vaste brug uitkomst en de Betuwsche Stoomtramweg Maatschappij hield op te bestaan.

De Arnhemsche Melkinrichting was in 1921 al overgenomen door de CAMIZ, Coöperatieve Arnhemse Melkinrichting en Zuivelfabriek

Melkvervoerder Chris Schouten

Chris Schouten was geboren in de Kommerdijk als de zoon van Christiaan Schouten en Wilhelmina Termeer. In 1934 trouwde Chris met Berta van

Chris Schouten met zijn vrachtwagen bij de melkfabriek.

Merm en ze gingen wonen in Hulhuizen. In 1935 begon Chris met het vervoeren van melk naar de CAMIZ te Arnhem. Dit werk deed hij tot in de Tweede Wereldoorlog met de Ford vrachtwagen die hij had gewonnen in een loterij.

Negen jaar later, in 1944, werd de Rijnbrug door de Geallieerden verwoest. Bij de Slag om Arnhem in 1944 werd ook de melkfabriek zwaar beschadigd. In 1948 is er weer een nieuwe zuivelfabriek

gebouwd en de Rijnbrug was in 1950 weer toegankelijk. In die tussentijd was er wel een baileybrug beschikbaar. Chris is na de Tweede Wereldoorlog niet meer begonnen als melkvervoerder.

Jan Milder

Na de Tweede Wereldoorlog toen de nieuw gebouwde melkfabriek de CAMIZ weer in werking trad, nam Jan Milder aan de Nijmeegsestraat het vervoer van melk naar de CAMIZ voor zijn rekening. Jan was in 1938 getrouwd met Dina Burgers. Hun huis lag na de Tweede Wereldoorlog gedeeltelijk in puin. Er werd op die plek weer een nieuw

Jan, Dina en de kinderen zitten voor het verwoeste gedeelte.

huis gebouwd met een grote garage. De vrachtwagen, een Dodge, kon nu binnen gestald worden. Toen zijn zoon Theo de lagere school had doorlopen, ging die zijn vader helpen. Later nam Jan Milder, Toon van der Velde in dienst, ook wel genoemd Toon den Does. Theo Milder begon een transportbedrijf. Hans, de tweede zoon van Jan Milder, deed samen met Toon van der Velde vele jaren het melktransport naar Arnhem. Toon was meer dan twintig jaar in dienst bij Milder.

De naam CAMIZ leefde voort tot in 1965. In dat jaar veranderde de naam in Vecomi na fusies met verschillende coöperaties in de regio. De Vecomi fuseerde in 1970 weer met Coberco uit Zutphen. De Coberco was overigens niet alleen in Arnhem actief. Met name in het noorden van Nederland had Coberco diverse vestigingen.

Tot de middengrote melkveeboeren behoorden toentertijd Tinus Roelofsen van de Geer, Jan Leenders van de Welderman en Hend Derksen van de Hamaker. In Huissen zat de grootste melkveehouder, Colenbrander, waar Milder wel 30 bussen melk kon laden. Bij de familie Bruins, ook een groot melkveebedrijf bij steenfabriek Malburgen,

kreeg de vrachtwagen van Milder eens een aanrijding met de locomotief en lorries. Honderden liters melk gingen verloren.

Toen Hans Milder met internationaal transport begon, werd het melkvervoer overgenomen door Chris Meurs waarbij ook zijn broer Kees in drukke tijden hielp. Het bleef dus in de familie. De moeder van Chris en Kees was een zus van Dina Burgers.

Vanaf eind jaren zestig van de vorige eeuw mocht de melk alleen nog aangevoerd worden in tankauto's. Dat kwam mede door de toename van hele grote melkveebedrijven en het was zeker ook hygiënischer en goedkoper. Het was toen voor de plaatselijke melkvervoerders afgelopen.

Tegelijkertijd kreeg de melkman nog concurrentie van de opkomende supermarkten, die ook melk mochten verkopen. Een van de eerste supermarkten in Gendt was van Stef/Hans Geveling (K-Markt).

Theo en Riet Aarntzen

Theo groeide op aan de Langstraat in Gendt. Zijn ouders waren Jozef Aarntzen en Hendrica Driessen. Hij werkte net een half jaar

op scheepswerf Vahali, toen hij hoorde dat Jan van de Brink ophield met melkventen; dat was in 1964. Ik weet nog dat hij mij vertelde dat hij zin

Theo en Riet in hun winkel aan de Dorpstraat.

Nu ook koelhuisboter bij uw melkman

tevens ook voorverpakte vleeswaren, die iedere dag weer vers zijn, toch kunt u ze 14 dagen bewaren zonder smaak- of kwaliteitsverlies!

mede wensen wij **FAMILIE, VRIENDEN** en **CLIENTÉ** een prettige jaarwisseling en

een voorspoedig 1969

MELK- EN ZUIVELHANDEL

AARNTZEN, Dorpsstr., Gendt

had om dat werk (melkventen) over te nemen. Ik wenste hem veel succes en dat heeft wel geholpen. Hij kocht in 1965 het huis van Thijs Peters aan de Olyhorst en trouwde met Riet van Merm uit Hulhuizen. Riet was de dochter van Frits van Merm en Maria Wörenkemper. Daar in de Olyhorst begonnen ze samen aan een nieuwe toekomst. Jan van de Brink stopte definitief met venten. Bij Evers was de zuivelwinkel nog jarenlang rendabel geweest, maar uiteindelijk konden ook zij geen boterham meer verdienen. De concurrentie werd te groot door nog meer supermarkten. Dietje en Wim stopten met hun zuivelwinkel.

Theo begon het venten met een Mercedes bestelauto en een Volkswagenbestel. De zuivel betrok hij eerst van Melkerij Lent te Nijmegen en later van Coberco Arnhem. Zijn zwager Joop van Merm kwam bij hem in dienst. Ondertussen was het pand van Hentje Rikken aan de Dorpstraat in de verkoop en daar had Theo wel zin in. Gelegen midden in het dorp en met uitbreidingmogelijkheden voor het begin van een winkel. Eerst maar eens een winkelwagen aanschaffen – die waren

voor Samen Rationeel Verkopen. SRV is in 1966 ontstaan uit de samenwerking van een aantal groothandels die door heel Nederland voornamelijk leverden aan de melkhandel.

Om heel Gendt te bedienen waren er drie SRV-wagens nodig, dus ook meer personeel. Dat werden Theo's broer Gert en Geert Rikken uit de Olyhorst.

Het was ook vaak gezellig in zo'n wagen. Het laatste nieuws werd in de wagen verteld, vooral in de afgelegen buurten zoals de Zandvoort, Flieren en de Kommerdijk. De SRV-wagens van Aarntzen waren gebouwd bij Gova, fabrikant in rijdende winkels in Wormerveer. Na een aantal jaren was Theo toe aan een grote winkel en dat werd een Multimarkt. Ook buiten Gendt begon hij met grote winkels in Wijchen. Cuyk en Geffen. Theo ging zich later toeleggen op onroerend goed. De werknemers die met de SRV-wagens hadden gereden, kregen werk in de Multimarkt. De Multimarkt is vaak verbouwd en heeft bij iedere verbouwing een andere naam gekregen en heet nu Coop.

GEVRAAGD :

EEN JONGEMAN

van 17 tot 20 jaar die werkzaam wil zijn in de melk- en levensmiddelenhandel.

Geboden wordt een prettige werkkring en hoog loon en de mogelijkheid om later als bediende van een rijdende winkelwagen te worden aangesteld.

TH. AARNTZEN

DORPSTRAAT 68 - TELEF. 1736
GENDT

net in opkomst – en dan kon je ook andere artikelen verkopen. Dat werd een SRV-wagen; dat was een kleine rijdende supermarkt. De naam stond

Henk Klaassen

Nozem en Maria

Mette Zündapp onder de kont
Was tie daor en keek ien't rond
Mette kuuf goed vet en de schei opzied
Zat tie te kie-ke hi'j hâ'r alle tied

Hi'j was nie d'n innige, zo ware d'r meer
Die reje op brommers duk hinneweer
As't ekkes kon mè'r 'n djen achterop
Spitse schoewn aon de vuut en niks aon de kop

Wâ doe'j gao'j ri'je en kan'k achterop?
Hi'j knikte en de kuuf glom op zien kop

Now de kjerck uut is kuwwe wel gaon
'k hé hier al lang zat gestaon
Drek kum ow vaoder dus klim d'r mar op
Want as tie mien ziet gee tie d'r bar op

Né'r op tied scheurde hij weg
Mé Maria achterop, vâd hâ pech

Hallef ellef en de kjerck was nog mar nè'r uut
Hi'j zag de minse bi'j de Klok ien de ruut
Zou Maria d'r bi'j zien en zag ze 'm staon?
Vörrige wèèk was ze nog achterop gegaon

Mè'r 'n gang van de Klok naor de Boerebond
Dan nog gauw ekkes 't hele durp rond
Ôk staon en kie-ke bij Rinus hallefweg
Ekkes biljarte of nie? Ien dâ geval pech

Alle dage metta ding op de straot
Van smèreges vroeg tot 's aoves laot
Duk nog wâ'r ète bi'j Delleman
Altied bar lekker uut die heite pan

Mar now was 't zondag en daor kwam ze aon
Ze lie-p naor hum toe en kwam d'r bi'j staon

Die ston te vluke en staok de vuus op
Kwaod dattie was mé'r 'n rooie kop

Daor git ze wer hin mettie nozem, verdomme
Ja bid vör de kromme dassen rech meuge komme
Doe gi'j mar rustig en hou ow gemak
Want gi'j wit, 'n veurkiend is zomar gemak

Vâd zuchtte en doch: kwam ze mar trug
En hi'j keek zien djenje op de rug
De blaoge worde groot en wille nie luustere
Dâ was gin praote mar vördrie-tig fluustere.

Tekst: Herman Buurman
Tekening: Wilma Schouten-Kregting

900ste lid van de kring

Tijdens het Kersenfeest is het gelukt! We konden zoveel nieuwe leden inschrijven, dat het magische getal van 900 overschreden is.

Mevr. Rianne Gelsing werd ons 900ste lid via een cadeauabonnement voor haar verjaardag, gegeven door haar moeder Fien. Het viel wel in de smaak en dat wist Fien, want Rianne las het kringblad altijd bij haar. Rianne is een echte Gendtse, net als haar moeder die niet meer weet hoe lang ze al lid is, maar wel al heel lang. Vorig jaar heeft ze nog haar zoon lid gemaakt. Hij las de Ganita mare altijd bij de kapper, maar sinds Jo Nuijen op afspraak werkt, was er weinig gelegenheid meer voor. De hele familie houdt trouwens van geschiedenis, want zelfs de man van Rianne, Gerben, leest regelmatig het blad, hoewel hij van 'buiten' komt.

Als Fien gevraagd wordt, wat ze vooral leuk om te lezen vond, moet ze eerst het antwoord schuldig blijven, maar dan noemt ze 'de stukjes van Harrie Schouten'. Wat hij over vroeger in dialect schreef over bijvoorbeeld 't Broek en andere verhaaltjes, dat kon ze zich zelf precies herinneren. Ook de uitspraken van Bjent op de achterkant, na het overlijden van Harrie door Herman Buurman voortgezet, leest ze graag. Met Harrie Schouten bedoelt ze onze vorige penningmeester Harrie Scholten, maar volgens Fien worden alle Schoutens en Scholtens in Gendt allemaal Schouten genoemd.

Fien werd geboren op het Hogevelde en na de oorlog heeft ze nog in een noodwoning in de Zandvoort gewoond. Met haar trouwen verhuisde zij

jarig en ze wilden ook graag op die vrijdag in 1920 in de kerk trouwen, maar dat mocht niet op een vastendag en dus werd het zaterdag 5 juni in de kerk. Zo was het nu eenmaal in die tijd.

Zowel Fien als Rianne kregen van Mia Gerrits en Henk Klaassen een mooie bos bloemen en Rianne kreeg als

extraatje het boek *Gendt tussen stad en dorp*, want het nieuwere boek heeft ze al. Omdat een 900ste lid extra bijzonder is, kreeg ze bovendien een kwartierstaat

van haar familie uitgereikt, gemaakt door Willem Rasing. Rianne bladerde er meteen doorheen en zag dat haar familie bijna terugging tot 1750 en dat sommigen ervan afkomstig zijn uit Pannerden, net als de familie van Gerben. Wie zal het zeggen dat ook die elkaar vroeger gekend hebben.

Yvonne de Boer

32+33 Wilhelmus GELSING *Pannerden, 1 mrt 1774 † Pannerden, 3 april 1843 ∞ 1803 Hendrina SCHOLTEN * Beek, 11 nov 1772 † Pannerden, 21 aug 1832	34+35 Gradus PELKMAN * Bommel, 3 mrt 1781 † Huissen, 1 feb 1828 ∞ 1805 Anna Maria PAUW *Huissen 1786 † Huissen, 27 jan 1866	36+37 Frederik STAPEL *Gendt, 19 jun 1763 † Doornenburg, 4 jul 1840 Theodora JACOBS * Elden, 1774 † Doornenburg 30 jan 1850	38+39 Johannes VERMEULEN * Angeren, 23 mei 1786 † Angeren, 15 sep 1831 Jenneke KUSTER * Heteren, 4 sep 1789 † Bommel, 25 okt 1852	40+41 Mattheus Van MOERKERK * Arnhem, 1766 † Gendt, 2 maart 1845 ∞ 1805 Willemina BONSELAAR * Coevorden, Nov 1779 † Gendt, 15 mei 1849	42+43 Peter Hendrik JANSEN * 1784 † Kleef, 14 dec 1823 ∞ Theodora JANSEN * 1782 † Gendt, 18 febr 1843	44+45 Everardus Van DEELEN * Doornenburg, 23 maart 1776 † ∞ 1806 Henrica ROELOFS * Doornenburg, 5 mei 1784 † Gendt, 18 mei 1826	46+47 Lambert VOS *Angeren, 6 jul 1788 † Gendt, 28 nov 1860 ∞ 1814 Henrica DRIESSEN * Bommel, 17 sep 1788 † Gendt, 22 nov 1861
16 Christiaan GELSING * Pannerden, 9 febr 1807 † Gendt, 20 april 1866 ∞ Pannerden, 27 april 1836	17 Aleida PELKMAN * Huissen, 17 febr 1810 † Gendt, 27 jan 1882	18 Jacobus STAPEL *Doornenburg 21 okt 1804 † Doornenburg, 1 nov 1867 ∞ Bommel, 5 januari 1855	19 Anna VERMEULEN *Angeren, 16 mrt 1826 † Bommel, 21 mrt1912	20 Cornelis van MOERKERK * Deventer, 1 mei 1803 † Gendt, 16 dec 1867 ∞ Gendt, 3 augustus 1829	21 Catharina JANSEN * Kekerdome, 16 mrt 1809 † Gendt, 7 sep 1874	22 Gerardus van DEELEN * Gendt, 10 okt 1811 † Doornenburg, 23 mei 1891 ∞ Gendt, 13 januari 1842	23 Willemina VOS * Gendt, 2 feb 1820 † Doornenburg, 2 mrt 1857
8 Christiaan GELSING * Gendt, 8 maart 1850 † Gendt, 13 januari 1932 ∞ Gendt, 21 jun 1883	9 Johanna Frederika STAPEL * Doornenburg, 27 oktober 1859 † Gendt, 31 oktober 1920	10 Theodorus Van MOERKERK * Gendt, 13 maart 1835 † Gendt, 18 augustus 1889 ∞ Gendt, 4 mei 1872	11 Johanna Van DEELEN * Gendt, 4 maart 1844 † Gendt, 29 april 1915				
4 Willem Bartholomeus GELSING *Gendt, 10 oktober 1885 † Gendt 23 augustus 1973	5 Maria Van MOERKERK * Gendt, 4 juli 1888 † Gendt, 27 feb 1976 ∞ Gendt, 2 november 1917						
2 Gerardus Cornelis Antonius GELSING *Gendt, 15 april 1931 †Gendt, 14 maart 2015 ∞							

Maria Johanna Theodora Rianne Gendt

48+49 Hendricus ROELOFS *Emmerich 29 apr 1748 † Bommel, 25 apr 1826 ∞ 1782 Wilhelma MUTTER Doornenburg, 16 mei 1754 † Doornenburg, 18 mei 1833	50+51 Wilhelmus Van HUET *Duiven, 11 mrt 1771 † Doornenburg, 5 mei 1829 ∞ 1797 Catharina Burgers * Elten, 4 nov 1778 † Angeren, 12 7 1858	52+53 Bernardus REUKS * Gendringen 1789 † Doetinchem, 9 okt 1842 ∞ Johanna MULDER * Steenderen, 1789 † Doetinchem, 10 jul 1873	54+55 Johan BISSELING * Zeddam 16 okt 1784 † Zeddam, 25 3 1833 ∞ 1810 Joanna BAAKMAN * Zeddam, 1785 † Zeddam, 9 dec 1861	56+57 Frans RITMEIJER * Waldeck, 1770 † Gendt, 18 sept 1884 ∞ 1835 Henrica WILLEMSSEN * Doornenburg, 11 aug 1793 † Gendt, 18 sep 1884	58+59 Jan Ter Meer *Bommel, 3 mrt 1785 † Bommel, 2 okt 1860 ∞ 1820 Elisabeth Van den VENDEL * Gendt, 23 apr 1794 † Gendt, 22 april 1872	60+61 Frederik BROM * Loenen, 1786 † Loenen, 7 aug 1860 ∞ 1810 Theodora STOER * Loenen, 1785 † Loenen, 19 aug 1847	62+63 Jan PETERS * Bimmen, 8 febr 1798 † Gendt, 20 mrt 1881 ∞ Anna Catharina ELBERS * Kevelaar, 15 jul 1796 † Gendt, 15 dec 1867
24 Hermanus ROELOFS *Doornenburg, 18 jun 1788 † Doornenburg, 30 nov 1859 ∞ Bommel, 17 jul 1829	25 Joanna Van HUET *Doornenburg, 10 jun 1808 † Doornenburg, 19 mei 1865 ∞ Bommel, 17 jul 1829	26 Albertus REUKS * Doetinchem 7 jan 1819 † Bergh, 25 dec 1860 ∞ 10 mei 1850	27 Hermina BISSELING * 1815 † Bergh, 8 jun 1863 ∞ 10 mei 1850	28 Frans RITMEIJER * Gendt, 23 apr `1823 † Gendt, 7 okt 1884 ∞ Gendt, 26 mei 1854	29 Hendrica Ter MEER * Gendt, 10 mei 1826 † Gendt, 10 mrt 1902 ∞ Gendt, 26 mei 1854	30 Jan Hendrik BROM * Loenen, 17 sept 1815 † Arnhem, 24 jul 1866 ∞ Loenen, 22 jul 1850	31 Maria Josepha PETERS * Millingen ad Rijn, 1 mrt 1826 † Gendt, 5 feb 1901 ∞ Loenen, 22 jul 1850
12 Hermanus Antonius ROELOFS * Doornenburg, 30 apr 1842 † Gendt, 28 mei 1906 ∞ Gendt, 8 jun 1881		13 Johanna Wilhelmina RUKS * Bergh, 26 mei 1854 † Gendt, 11 mrt 1910 ∞ Gendt, 8 jun 1881		14 Johannes RITMEIJER * Gendt, 27 jul 1857 † Duisburg, 27 jan 1910 ∞ Gendt, 20 nov 1884		15 Anna Theodora BROM * Loenen, 10 jun 1859 † Gendt, 18 mei 1928 ∞ Gendt, 20 nov 1884	
6 Albertus Wilhelmus ROELOFS *Gendt, 28 mei 1894 † Gendt, 20 jun 1940 ∞ Gendt, 4 jun 1920				7 Maria Petronella RITMEIJER * Duisburg, 28 mei 1895 † Gendt, 11 okt 1972 ∞ Gendt, 4 jun 1920			
3 Josephina Maria ROELOFS *Gendt, 21 april 1933 Gendt, 26 april 1958							

1

GELSING
19 juli 1962

Mystieke Waal, volksverhalen over een bovennatuurlijke rivier en hun verborgen betekenis of de stille kracht van de Waal

Verslag lezing 6 februari 2017 door Ferdinand van Hemmen

Op maandag 6 februari was er een lezing met Ferdinand van Hemmen over de mystieke Waal. Al vroeg op de avond kwamen de eerste bezoekers in Villa Ganita en al snel liep de zaal vol. Gelukkig kon iedere bezoeker een goed plaatsje vinden.

Ferdinand van Hemmen vertelde over het ontzag, de angst en het leven met de rivier. Over de Waal zijn veel verhalen bewaard gebleven ook dankzij meester Dinnissen, die op zijn Sparta naar de mensen ging om de verhalen die telkens weer doorverteld werden, vast te leggen.

Deze verhalen zijn weer te vinden in het boek volksverhalen van Dinnissen en op de website www.meertensinstituut.nl. Het Meertensinstituut doet/deed onderzoek naar dialecten en oude verhalen.

Door het ontzag voor het water geloofde men vroeger in vreemde krachten en kwam het geloof in de riviergodin, zoals de godin Ganga in India en de Keltische godin Sequana; zij was in de Keltische mythologie de riviergodin van de Seine. De Waal is een jonge rivier uit de Prehistorie en de IJzertijd vergeleken met de Ganga en de Seine.

Keerpunt was de kerstening in de 6de tot 8ste eeuw en de komst van de dijken in de 13de eeuw. De riviergodin werd demon/de gesel van God.

De loop van de Waal veranderde steeds toen er nog geen dijken waren en trad vaak buiten de oevers. Toen de dijken kwamen, was er, vaak bij storm of kruiend ijs, een dijkdoorbraak. Zo ontstonden er wielen en cascades en rondom deze

wielen zijn vele verhalen gekomen, waarvan enkele hieronder.

De wielen die ontstonden door de kracht van het water bij een dijkdoorbraak, waren rijk aan vis. In IJzendoorn bijvoorbeeld zaten veel otters. Otters slurpen bij het vis eten en zo ontstond daar het verhaal van Slurpert de Slurper.

Bij Diefdijk is er dan weer een wiel zo peilloos diep dat er een hele hooiberg in verzvolgen is en bij het wiel van Bassa ziet men bij helder weer nog de torenspits, zo diep is het daar.

Bij Brakel vindt men het Aalpotwiel dat is ontstaan door een meteoriet; soms

gloeit het nog na.

In werkelijkheid is zo'n wiel twintig tot hoogstens 25 meter diep.

Het is een manier om iets verschrikkelijks dat is gebeurd te blijven herinneren. Zoveel te sterker het verhaal, zoveel te meer kans dat het verhaal doorverteld wordt aan kinderen en kleinkinderen en weten ze dat het daar gevaarlijk is.

Ferdinand van Hemmen benadrukte wat er achter deze verhalen zit, de emotie en het verdriet, want het gaat vaak over een ramp veroorzaakt door het water en mede door deze sterke verhalen blijven ze in het geheugen van mensen bewaard.

Zo hebben verschillende dorpen een eigen verhaal, bijvoorbeeld het verhaal van de hl. Werenfridus dat menigeen kent. Na zijn dood werd er bijna gevochten om het lichaam, want een heilige in de kerk daar komen veel mensen op af

De heilige Werenfridus met bootje.

en dat brengt weer geld in het laatje. Het lichaam werd in een bootje gelegd en men liet het bootje gaan. Tegen de stroom in voer het bootje tot tweemaal toe naar Elst. Het lichaam heeft men dus maar in Elst gelaten.

Ook in Dordrecht is zo'n verhaal over de hl. Machutus. Zijn lijk werd in de Merwede gegoooid, maar ook dit lichaam dreef tegen de stroom in, deze keer naar Elten.

Verhalen rondom Gendt zijn er ook, bijvoorbeeld over de Polward. Daar waren heksen. Achter de dijk matten ze de paarden af. 's Morgens vond men dan de paarden wit van het zweet. In de Kommerdijk zijn nog resten van een wiel dat ontstond ongeveer 1699 en in de volksmond het gat van Noadje Terwindt heet.

Rond het veerhuis Den Holen Oever waar de familie Banning woonde, moet een geestuitdrijving zijn geweest. Het spookte er hevig. Men hoorde geklop en geschreeuw en een pater uit Huissen werd erbij gehaald. Deze begon zo vurig te bidden dat het zweet van zijn gezicht liep. Uiteindelijk lukte het hem om het spook in een doosje te doen. Twee gitzwarte paarden trokken een wagen om hem met het doosje naar het veer Den Holen Oever te brengen. De knollen moesten keihard trekken om de geheimzinnige last vooruit te krijgen. De pater werd door Banning met een boot over de Waal gevaren en het bootje werd zo diep in het water gedrukt dat het leek of het zou zinken, maar de pater bereikte toch de overkant. Hij stapte naar

het Kraaienbos nu bekend als het Colenbranderbos en liet de geest vrij. Of het spook er nu nog zit?

De weerwolf was er natuurlijk ook bij. Wanneer een man van het type zware wenkbrauwen, slapend met open mond bij volle maan onder de schoorsteen ging staan, dan was er kans dat een huid naar beneden viel en de man in een weerwolf veranderde.

Het was een humorvolle avond en zeker met het thema van deze avond was het genieten en griezen, met ontzag voor wat de kracht van het water de mens kan aandoen. Gelukkig brengt het water ook veel verdienstelijk werk en plezier met zich mee.

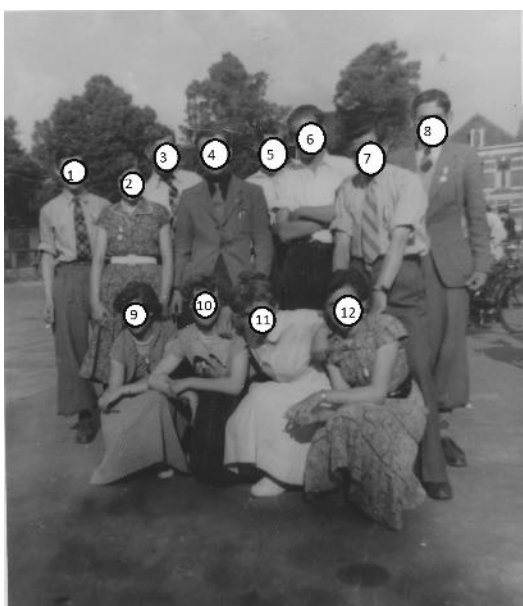
Ria Schouten-de Haan

Onbekend

Is dit een bepaalde club? We kennen van dit gezelschap maar enkele personen. Weet u waar en bij welke gelegenheid deze foto is gemaakt en herkent u alle personen op deze foto of een paar? Geef het ons door met een briefje in de brievenbus van Villa Ganita, Nijmeegsestraat 19 of mail: info@historischekringgente.nl.

Expositie Exodus in Fort Pannerden

Vanaf zaterdag 14 oktober tot december is er in Fort Pannerden de foto expositie Exodus te zien. Met circa 50 indrukwekkende foto's wordt een beeld geschetst van de evacuatie van de bevolking van de oostelijke Betuwe in oktober 1944. De fototentoonstelling is gratis te bezoeken. Fort Pannerden is alle zaterdagen en zondagen open van 11.00 tot 17.00 uur.

Boeven vangen rond 1900

Aanstelling gemeente- en rijksveldwachter

In de lente van 1892 werd het 'politiekorps' van Gendt in een klap grotendeels vernieuwd met de komst van Geert (Gijsbertus) Groen en Hendrik Westenend. Westenend werd als gemeenteveldwachter de opvolger van G. Vos, die met pensioen ging. Westenend was toen 35 jaar en zal wel blij geweest zijn met zijn nieuwe job. Een veldwachter genoot enig aanzien en dat was beter dan het werk dat hij eerst gedaan had als gemeentebode in Ubbergen. Bovendien was het dicht bij Huissen, waar zowel hij, zijn vrouw Helena Coenen en hun kinderen waren geboren. Op dat moment waren zeven van de negen nog in leven. Hij kreeg met de baan van veldwachter een jaarsalaris van ca. f 400, – met fooien en een gratis uniform. Zijn aanstelling gebeurde door de Commissaris van de Koningin. Een paar maanden later gaf de Officier van Justitie te kennen dat hij tevens benoemd zou worden als onbezoldigd rijksveldwachter, net als Groen die ruim een maand voor hem in dienst getreden was. Groen was geboren in 1851, dus hij was bij aantreden zo'n zes jaar ouder dan Westenend. Hij was getrouwd met Egbertje Koning en had zes kinderen bij zijn komst vanuit Beuningen naar Gendt. Van tevoren werden altijd inlichtingen ingewonnen omtrent persoon en gedrag, dus het zal bij beiden bevredigend zijn geweest. Als rijksveldwachter was je eigenlijk gemeenteveldwachter, maar mocht je ook buiten de gemeente optreden. Deze in feite hogere en verantwoordelijker functie was zoals de term heet 'onbezoldigd', dus bracht niet meer geld in het laatje dan de baan van veldwachter. Het lijkt erop dat Gijsbert Groen (eigenlijk Geert genoemd) echt de rijksveldwachter werd in Gendt en omgeving, dus vooral in het buitengebied optrad, terwijl Westenend meer in het centrum werkzaam was en dus de gewone gemeenteveldwachter was.

Groen volgde als rijksveldwachter F. Verburgt op, die in maart van dat jaar eervol ontslagen was.

Woning

Het gezin Westenend woonde aan de Nijmeegsestraat en daar werd datzelfde jaar nog een levenloos kind geboren.

Het jaar daarop werd het gezin uitgebreid met het laatste en achtste kind, een zoontje. Waren alle kinderen blijven leven dan had het gezin elf kinderen gehad. Later verhuisde het gezin naar de dienstwoning achter het nieuwe gemeentehuis van 1899 aan de Markt. Het was voor de veldwachter niet vrij wonen, want aan huur moest jaarlijks f 60,– opgehoest worden en het was er tamelijk klein, zodat hij er zelfs geen varken of geit kon houden. Het was toen wel dicht bij de arrestantenlokalen en het huis van de gemeentebode en hij had er telefoon. De vrouw van Westenend was baker en of zij degene was die als vroedvrouw voor f 120,– op de begroting stond, is mij onbekend, maar wel vond ik de aantekening dat in Gendt in 1893 geen behoefte was aan een vroedvrouw.

Groen woonde aan de Polder in Gendt. Groen verdiende ook zo'n f 400,– tot f 450,– per jaar. Nu was het salaris met zo'n groot gezin niet riant als je het vergelijkt met het inkomen van een ongehuwd onderwijzer in Gendt dat in die tijd rond f 600,– was, maar Groen kon er toch een jaar lang een huishoudster van betalen – waarschijnlijk noodgedwongen omdat zijn vrouw in 1896 overleed en hij nog enkele minderjarige kinderen thuis had –. Van zijn kinderen waren er trouwens ook al enkele op zeer jonge leeftijd overleden. Na een goed jaar hertrouwde Groen met de 44-jarige Betje Altena en vertrok de huishoudster.

Er waren neveninkomsten waarvan de declaraties door het Provinciaal Bestuur werden uitbetaald. Als Westenend af en toe manschappen van de nationale militie per stoomboot naar Arnhem moest begeleiden, dan werden reis- en verblijfkosten vergoed. In ieder geval kreeg hij in februari 1898 bijvoorbeeld f 3,65 en Groen f 2,40 en

Twee arrestantenlokalen bevonden zich beneden in het nieuwe gemeentehuis en daarachter is nog een stukje woning van veldwachter Westenend te zien.

zoiets gebeurde met enige regelmaat. Westenend zou bovendien f 18,- jaarlijks krijgen voor het regelmatig opwinden van het uurwerk in de toren en Groen kreeg jaarlijks een gratificatie/subsidie van f 15,- voor dienstijver, soms zelfs f 22,-. Bovendien werden veldwachters bij de uitoefening van hun functie in dranklokalen vaak vrij gehouden en dat was zoals wij in de volgende aflevering zullen zien voor Westenend een leuke bijkomstigheid.

Politiekorps

Huwelijksfoto van Maas Geesteranus

Hoofd van de politie tijdens de loopbaan van Westenend en Groen was de in januari 1893 aangetreden burgemeester Godert Maas Geesteranus. Hij was nog jong, net dertig jaar. Maas stamde uit een invloedrijke, voorname patriciërsfamilie en het is niet gek als hij daar de burgemeestersbaan aan te danken had. Maas trouwde op 10 april met de 21-jarige Elisabeth Repelius en in de uitnodiging van de bruiloft werd extra vermeld dat hij burgemeester van Gendt was. Er werd geen receptie gehouden. Hij nam in juni een dienstmeisje aan, zoals dat hoorde bij een gegoed gezin. Na enkele jaren werd zoon Pieter geboren, die enig kind bleef. Naast Westenend en Groen waren er meestal nog ongeveer zes andere onbezoldigde en/of buitengewone veldwachters onder zijn gezag¹. Voor hen was het meer een erebaan naast hun normale werk. Soms kregen ze voor buitengewone politiediensten uit de gemeentekas een extraatje betaald uit de post onvoorziene uitgaven. Men kan trouwens onder hen rond de eeuwwisseling wel spreken van een ware 'politiedynastie' Stapel. De eerste was B.J. Stapel in 1892, daarna volgde in 1896 Ch. Stapel, verder Jan Willem Carel Stapel die in 1898 onbezoldigd begon en na twee jaar in Gendt carrière maakte als een echte gemeente- en rijksveld-

wachter en tenslotte was er nog David Bastiaan Stapel. Jan Willem Carel Stapel was het langst in dienst, tot 1939, en de hoogbejaarden zullen hem misschien nog gekend hebben. De burgemeester gaf in augustus 1900 bij de aanstelling van deze Stapel hoog van hem op: '... staat zeer gunstig bekend, maakt hoogst weinig en dan nog zeer matig gebruik van sterken drank en heeft zich tijdens de verscheidene malen dat ik hem voor politiediensten requireerde, zeer verdienstelijk gedragen. De noodzakelijkheid zijner aanstelling zal wel daarin gelegen zijn, dat hij ook buiten de gemeente het jachtveld, toebehorende aan de heeren Terwindt zal dienen te bewaken. Als onbezoldigd Rijksveldwachter is hij tevens een aanwinst voor de gemeente-politie'.

Men kon naar de functie van veldwachter solliciteren, en dat is heel normaal, maar merkwaardig was dat blijkbaar ook andere instanties zich met een voordracht bemoeiden en zelfs grote invloed op de benoeming hadden, zoals steenfabrikanten of polderbesturen. De benoeming van B.J. Stapel in 1892 was op instigatie van het polderbestuur van de Overbetuwe en de aanstelling in 1902 van de 22-jarige David Bastiaan Stapel tot buitengewoon onbezoldigd gemeenteveldwachter vond toch plaats, hoewel gezegd werd dat het niet in het belang van de gemeente, maar van de

Veldwachter Jan Willem Carel Stapel.

Gent			
Derksen	J. R.	verplaatst naar Rheneu. 4 Juli 1904, 11-12	ingeh. 20.4.1911-17
Groot			
Verburg			6. dec 1892. 2.35
Roosendaal	H. J.	ingetrokken 1901 6200	7. juli 1911. 4.
Stapel	Ch.		10. Maart 1896. 2.11.11
Landwehr	H. J.		10. febr. 97 1813
Stapel	B. J.	ingetr. 22-10-14-6.	14
Rokus	J. van	ing. 1932-3950	29. Maart 1934
Stapel	J. W. C.	Gent ingeh. 1919-1992	20. Maart 1934 12.20/21
Edzwaan	J. H. P.	ingeh. 20.4.1911-17	1902. 1554
Stapel	D. B.	ingeh. 24.6.08.8	10. febr. 1904-17
Otten	W. C.	ingeh. 3.12.09/4	10
Hoekstra	J. H.	ingeh. 1919-6470	18.7.05. 64.
Peenders	J. H.	ingeh. 18.10.11-20.	20.2.09.2
Dijk	J. van	ingeh. 1924-18701	11.1.10.16
van Selen	J.	ingeh. 1939-2204	
Kersten	J. R.	ingeh. 1940-769	

Overzicht van politiemensen Gent van 1891 tot 1940 (GAA). De eerste naam is Derksen, de tweede naam Groen en Westenend de vierde. Door de vele doorhalingen wordt het er niet duidelijker op.

steenfabrikanten de gebroeders Terwindt en hereboer/paardenfokker H.A. Pauwen was. Hij ging voor hen hun jachtterrein bewaken, zoals eerder Jan Willem Carel had moeten doen. David Stapel deelde nogal eens bekeuringen uit wegens stroperij, dus ze hadden een goede jachtopziener aan hem. Kort daarop verzocht David om verhoging van zijn jaarwedde met f 50,-, welk verzoek werd gehonoreerd. Een paar jaar later werd hij ook gemeenteveldwachter en onbezoldigd rijksveldwachter.

Politiewerk

Een buitengewoon onbezoldigd gemeenteveldwachter was meestal arbeider of dijkwerker. Hij mocht proces-verbaal opmaken, maar was niet in vaste dienst. Af en toe kwam de specialisatie als dijkwerker van pas. Zo werd eens een bekeuring uitgeschreven voor het laten lopen van twee varkens op de dijkelling, terwijl de burgemeester als hoofd van de politie niet eens wist dat dit überhaupt verboden was. Er waren meer bekeuringen die nu toch gedateerd aandoen, zoals wegens het

lopen over en het maaien van andermans gras, het vogelvangen, zijn behoefte doen midden op de weg en niet eens plaats maken, vee laten lopen

Nolleke Brouwer en Dorus Eijkmans.

over ingezaaide grond en het rijden met een hondenkar. Alleen mensen met een vergunning mochten met een hondenkar rijden en die werd meestal verleend aan weduwen die van de liefdadigheid afhankelijk waren. Ze konden dan met kruidenierswaren,

wol etc. op de kar een centje bijverdienen, maar het was verboden om in de kar plaats te nemen. Soms gebeurden spannende dingen. Zo werd eens een minderjarige dochter geschaakt (waarbij het meisje Wissing en haar geliefde zich meteen inscheepten voor Amerika). Vaker werden landlopers en een onbeheerd paard met wagen aange troffen. Het meevoeren van een haas buiten het jachtseizoen was verdacht, omdat er dan wel gestroopt zou zijn. Er waren verder in die tijd nogal wat bekeuringen naar aanleiding van klachten over de loslopende, bijtgrage honden van notabelen en winkeliers, zelfs een keer in de gemeenteraad over de hond van de veldwachter. Westennend hoorde dat in een vertrek ernaast aan en gaf meteen luid commentaar: 'Ja, dat is alleen met de Hulhuizer Omdracht' tot vermaak van de publieke tribune. In die tijd zullen de honden waarschijnlijk gevaarlijker zijn geweest dan nu, omdat ze meestal waak- in plaats van schoothond moesten zijn. De eigenaar moest de hond aanlijnen en buiten een muilkorf aandoen. Toch liepen er nogal eens honden los en werden schapen regelmatig daarvan het slachtoffer. Er werden eens enkele schapen van Bosman 's morgens vroeg door drie honden doodgebeten en Groen wist wel van wie die honden waren. Toen hij in het café in Doornenburg polshoogte kwam nemen, zaten daar al vier herbergiers aan een glaasje klare, waaronder de eigenaar(s). Reden voor een proces-verbaal. Herbergiers hadden overigens de eigenaardige redenering dat als je bij elkaar dronk, dat niks kostte. Bekeuringen voor te hard rijden, die nu heel normaal zijn, kwamen toen niet voor, wel een bekeuring voor het rijden zonder licht.

Inbraken

Over grootschalige inbraken in Gendt lezen we niets, wel over inbraakjes en kleine diefstallen als een paar schaatsen, schoenen, kippen, een bijenkorf of een horloge. Dat horloge was een aardige buit, maar tegelijk werd een half roggebrood gestolen. Dan krijg je toch wat medelijden met de dief. Hij had het gestolen op een grindaak die bij Hulhuizen in de Waal lag. Er hadden in die tijd meer diefstallen bij schippers plaatsgevonden en al gauw wist Groen de dader te pakken, een zekere visser H.D, bijgenaamd 'de matroos'. De maand daarop stond hij al voor de rechtbank en verdween voor 4 maanden in de gevangenis. Zo snel kon het vroeger gaan door kleinschaligheid, ons kent ons en lik-op-stuk beleid. Toch was het ook toen de vraag of je van gevangenschap wel beter werd. Er was in Gendt een jonge man die voor een ander de dienstplicht vervuld had en thuis daarna niet meer kon aarden. Hij dronk, mishandelde mensen en kwam in de gevangenis. Die gevangenis beviel hem zo goed dat hij eenmaal op vrije voeten iedere keer weer zijn best

deed om daar terug te keren, al was het door als landloper opgepakt te worden. Hij is daarna nog een tijdje in een krankzinnigengesticht geweest, waarna hij de wijk naar Duitsland nam.

Dronken mensen

De sociale en economische omstandigheden waren in die tijd zodanig dat er veel drankmisbruik was, wat weer leidde tot ruzies en mishandelingen. Dat bezorgde de veldwachters het meeste werk. Een mishandeling door een arbeider Johannes Th. Terwindt op 10 augustus 1903 met een mes waarbij zijn tegenstander aan zijn hand werd verwond, werd gestraft met zes weken hechtenis, maar toen gemeenteraadslid Kobus van Eck in februari 1901 met zijn mes een haal in het gezicht van J. Hendriks gaf, werd het waarschijnlijk in der minne geschikt. In de rechtbankverslagen is er niks van terug te vinden. Misschien heeft Hendriks er geen werk van gemaakt omdat hij zelf er met zijn klompen op losgeslagen had en misschien heeft de welgestelde Van Eck hem wel schadeloos gesteld. Het blijft gissen. In ieder geval moesten de wetshandhavers dus vaak procesverbaal opmaken tegen notoire drankmisbruikers en tegen clandestien tappen, schenken van sterke drank zonder vergunning, of overtreding van de sluitingstijd. Dat maakte hen bij die personen niet bepaald geliefd. Daarbij ging het nogal eens hardhandig aan toe onder belediging van het gezag en was het eigenlijk geen doen om in je eentje op te treden. Vaak gebeurde het dus in samenwerking met een ander, politieman of burgemeester. Het moet voor de agenten moeilijk geweest zijn, dat ze regelmatig dezelfde personen moesten bekeuren voor openbare dronkenschap en dat die er bij het gerecht met een geringe boete vanaf kwamen.

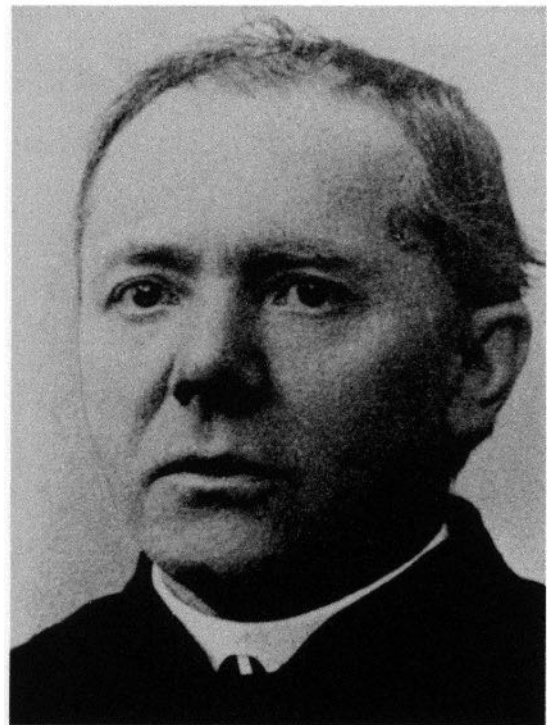
Meester Makaaij.

Als ze eenmaal als drinkebroers bij de rechtbank bekend werden, dan steeg de boete langzamerhand van f 0,50 of 1 dag naar f 5,- of 3 dagen hechtenis. Als het echt de spuigaten uit liep en de burgemeester bij de Officier van Justitie aangedrongen had op harde maatregelen dan kon het zelfs f 15,- of 3 dagen gevangenis worden en daarna werd het steeds straffer, zoals 3 dagen of 5 dagen hechtenis en daarna enkele maanden tot een jaar in de Rijkswerkinrichting te Hoorn. Drankmisbruik kwam niet alleen voor bij de arbeidende klasse, neen zelfs bij vooraanstaande personen van Gendt in die tijd, zoals bij het hoofd van de openbare school, de heer L.J. Tabbers, die in 1894 reeds 24 jaar in het onderwijs werkzaam was. In dat jaar schreef de schoolopziener uit Tiel dat Tabbers geschorst moest worden, omdat hij door zijn verslaving aan jenever zijn gezin aan de bedelstraf had gebracht. Kort daarop werd hem oneervol ontslag verleend en werd hij in het nieuwe schooljaar opgevolgd door Th.B. Makaaij uit Geleen, een felle drankbestrijder die overal in den lande lezingen hield. Nu was het niet zo dat Makaaij nooit in de kroeg kwam, want een enkele maal werd hij als getuige opgeroepen of iemand daar wel of niet dronken zich misdragen had, maar hij kan natuurlijk zelf limonade gedronken hebben.

De steenfabrikanten, waarvoor het grootste deel van de bevolking werkte, eisten veel van de arbeiders in de beperkte tijd – van april tot oktober – dat er werk voor hen was. Vaak werden ze tot extra hard werken aangespoord met een borrel als beloning na afloop. Die fabrikanten woonden elders en droegen niks bij aan de Gendtse gemeentekas, terwijl de kosten voor de gemeente hoog opliepen, omdat de zware wagens voor het baksteentransport de wegen beschadigden en deze regelmatig hersteld moesten worden. Bij ongevallen en ongelukken moest een politieagent verslag opmaken en dat gebeurde nogal eens. De meeste fabrikanten hadden weinig oog voor de veiligheid van de werknemers en als bij het uitoefenen van het werk iemand gewond raakte en hij/zij niet voor ziekte of ongevallen verzekerd was, werd weinig tot niks bijgedragen. Zo brak arbeider Th. Willemsen zijn been toen hij het wiel van een kar over zich heen kreeg. De kosten van de arts werden door de weduwe Terwindt betaald en een half jaar lang nog een half weekloon, maar toen hij invalide bleef, hield ondersteuning op. Bij de voerman A. Rensen op de steenfabriek van de gebr. Terwindt moest na een val van de kar doordat het paard schichtig was geworden, zijn been geamputeerd worden in het Canisiusziekenhuis in Nijmegen, waarna hij kort daarop stierf. Hij was alleen lid van een onderling ziekenfonds en daaruit werd drie dagen f 0,50 uitgekeerd. Zijn weduwe werd door gebr. Terwindt voor het verlies ge-

compenseerd met f 25,- en moest nog zelf de kosten van ziekenhuis en begrafenis betalen. Dat was hard als je een kostwinner kwijt was. Een gunstige uitzondering vormde steenfabrikant Van der Made (althans volgens zijn vriend de burgemeester Maas Geesteranus), omdat hij na een ongeval loon doorbetaalde. – Ik denk overigens dat ze vrienden waren, omdat ze ooit samen een lot gekocht hadden, waarop in 1900 een prijs van f 12.000,- viel; een kapitaal in die tijd –. Gelukkig voor de arbeiders was er nog pastoor Huijgens door wiens toedoen er een werkverschaffing in het leven geroepen werd. Hij zorgde ervoor dat de steenfabrieksarbeiders in de winter door touwpluizen, het maken van rietmatten, fruitkistjes en -manden tenminste werk hadden. Er werden zo'n 30.000 stuks gemaakt en er werd per stuk uitbetaald.

De politie moest controleren of de arbeidstijden gehandhaafd werden bij alle inrichtingen waar gewerkt werd door kinderen of vrouwen. Dat gebeurde regelmatig, heel vroeg in de morgen als het nog donker was, maar ook wel 's avonds na werktijd en zondags. Zelden werden mensen betrappt, omdat de arbeiders blijkbaar op de uitkijk naar politie stonden. Af en toe werden heel vroeg in de morgen of na 19.00 uur na werktijd nog vrouwen betrappt bij het opzetten van de stenen. Ze deden het omdat ze dan de verdiensten al binnen hadden en de andere arbeiders weer voort konden, dus meer geld konden verdienen. De arbeidsinspecteur wilde eigenlijk dat de agenten zich als arbeiders verkleedden om meer overtre-

Pastoor Huijgens.

dingen te kunnen constateren, maar daar wilde Maas niet aan meewerken, dat was beneden hun waardigheid.

Drankmisbruik was dus een groot probleem en omdat de kermis daarvan een 'hoogtepunt' was, werd voor de duur van de kermis in Hulhuizen (juni) of in Gendt (augustus) Groen speciaal daar gedetacheerd en werd het politiekorps daarnaast uitgebreid met twee leden van de marechaussee om de boel in de hand te houden. Gemeenteraads-lid Kobus van Eck vond die uitbreiding volstrekt overbodig, omdat ze volgens hem alleen een bepaalde persoon in het oog moesten houden en dat was hij zelf.

Op 19 juli 1900 vroeg de burgemeester aan de inspecteur van de Rijksveldwacht te Arnhem of Groen voorlopig in de gemeente mocht blijven, omdat hij dan in Hulhuizen een wakend oog kon houden. Er was toen een sleepboot, de Straatsburg III, met 4 sleepschepen door een boot met stakers aangehouden en de stoker en machinist waren door hen meegevoerd. Rijks-, gemeenteveldwachter en burgemeester waren te laat ter plaatse. De volgende middag vertrok de boot weer. De meeste sleepboten hadden trouwens ook militairen aan boord. Op 7 augustus kon Groen de gewone dienst hervatten en kon de politiepost te Hulhuizen en het Gendtsche veer opgeheven worden, omdat de werkstaking te Rotterdam beëindigd was.

Daarnaast moesten politieagenten in het oog houden of de jachtwet niet overtreden werd en of er wel met vergunning gevist werd. Er werden nogal eens bekeuringen wegens stroperij uitgedeeld en het betrappen daarop zal niet vaak overdag gebeurd zijn. Dat was dus bij nacht en ontij opletten.

Brand

Met enige regelmaat brandde het in Gendt en soms was dat het geval van 'in de brand en uit de brand'. Zo kwam Westenend eens 's morgens in december 1899 om 6.30 uur op weg naar de brand op het Hoge Veld W. Scheperkamp tegen. Het huis dat in brand stond was van Roelants en hij en Scheperkamp bewoonden het. Scheperkamp liep juist richting centrum en toen de veldwachter hem erop attendeerde dat zijn woning in de fik stond, antwoordde deze laconiek dat hij toch niks kon doen. Alles brandde af, want er was geen water voorhanden en een koe, vier geiten en dertien kippen kwamen erbij om. Nu bleek het huis en inboedel van Roelants niet verzekerd, maar de meubels van Scheperkamp wel. Toen er daarover in Gendt geruchten de ronde begonnen te doen, voelde Scheperkamp zich genoodzaakt de wijk te nemen, gezegd werd naar Duitsland. Hij had echter niks te vrezen want justitie meldde daarna dat er geen termen tot gevangenneming aanwezig waren. Ook in het oude huis van Westenend heeft het een keer

gebrand. We lezen alleen dat de gemeentevlag daarbij in de hens ging en dat die f 35,- waard was.

Burgemeester Godert Maas Geesteranus, was als hoofd van politie ook regelmatig actief betrokken bij het aanhouden van dronken mensen.

Het gebeurde vaker dat een brand niet geblust kon worden wegens gebrek aan water. Zo brandde in juni 1900 de kapitale boerderij de Noteboom af, waarbij veertien varkens en een groot aantal kippen omkwamen. De boerderij was gelukkig verzekerd. Hoe de brand ontstaan was, was onbekend. Enkele dagen later kwam er licht in de zaak toen het meisje P. Barten betrappt werd bij het aansteken van lucifers bij een stromijt op Huis te Gendt. Ze was de onschuld zelve. 'Mocht dat niet? Dan mocht de Noteboom zeker ook niet?' Zij werd krankzinnig verklaard en totdat er plaats vrijkwam in het gesticht enige tijd in Gendt zelf verpleegd. Daarvoor waren vier man per dag nodig à f 1,50, dus f 6,-. Nogal begroetelijk voor de gemeente. Nadat het doofstomme meisje W.T. werd gered uit de Waal door W. van der Donk en Groen, werd geconstateerd dat zij niet goed bij haar hoofd was. Het is de vraag of ze haar met de redding een plezier gedaan hebben, want daarna kwam zij in het gesticht. Een triest geval.

Begin 1901 ging de burgemeester met twee veldwachters op spokenjacht. Het huis van Peter Derksen stond in de volksmond bekend als spookhuis. De enige die ze 's nachts in de kraag vatten, toen zij zich daar verdekt hadden opgesteld, was Peter Derksen zelf. Maas betreurde het dat ze meteen Derksen gepakt hadden, want nu was er eigenlijk nog geen bewijs dat hij het spook was.

Ontsmetting.

In de Hygienische Bladen wordt geklaagd over de onvoldoende wijze waarop meestal bij besmettelijke ziekten gedesinfecteerd wordt.

“In de meeste gemeenten wordt de ontsmetting overgelaten aan personen, die omtrent het wezen en de uitvoering der desinfectie niet de geringste kennis bezitten. Men kan er zeker van zijn, dat meubelen en beddegoed wel door de gebruikte desinfectiemiddelen worden bedorven, maar niet ontsmet. Uit mijn praktijk herinner ik mij o.a. een geval, waar de bewoonster van een huisje zich klaagde, dat de beide veldwachters, met de ontsmetting van hare woning belast, de helder witte muren van de bedstede met ruwe carbol geheel zwart hadden gemaakt. Zij hadden de chloorkalk in het privaat geworpen, en met de ruwe carbol de muren gekalkt (sic). Geen wonder dat het groote publiek bang is voor een dergelijke ontsmetting.”

Sociaal weekblad van zaterdag 24 november 1900, no. 47.

Alles in ogenschouw nemend, is politiewerk al nooit een job van negen tot vijf geweest, maar gold dat helemaal voor dat werk in vorige eeuwen. Bij alles wat al genoemd is, moesten de agenten ook nog na afloop van een besmettelijke ziekte bij de ontsmetting en verbranding van huisraad als getuigen tegenwoordig zijn en soms zelfs nog daarbij meehelpen. Menig politiemann van nu zal qua takenpakket niet hebben willen ruilen.

Yvonne de Boer-Ravestein

Dat ook een gezinslid van een politiemann het verkeerde pad op kon gaan, gebeurde bij gepensionneerd veldwachter Vos, de voorganger van Weste-nend. Zijn dochter Heintje bleek een oplichtster, die van menigeen geld aftroggelde onder het mom dat ze in de loterij gewonnen had. Ze was in 1901 al eens gearresteerd en naar Zutphen (krankzinnigengesticht?) overgebracht maar ging het jaar daarop al weer in de fout. Ze kocht goederen op naam van een ander, kreeg vooruitbetaald zonder te leveren en stopte zo het ene met het andere gat. Men kreeg eens bericht dat ze zich waarschijnlijk

In die tijd werd Gendt nog vaak als Gent geschreven.

naar Gendt zou begeven, dan kon ze daar aangehouden worden. Dus moest de politie een tijdje opletten, maar ze werd niet gezien. Iedere keer moesten er weer inlichtingen aan die gemeente verstrekt worden, waar ze toen haar praktijken bedreef. Ze was een lastpost die voor veel extra werk zorgde.

Bronnen en literatuur:

Brievenboek Maas Geesteranus, 26 mei 1902 – 16 februari 1905, Archief Historische Kring Gent, F002

Correspondentieregister van Burgemeester en Wethouders, 1894-1898, Regionaal Archief Nijmegen (RAN) 55

Correspondentie Register van den Burgemeester 24 nov. 1899 – 12 apr. 1902. (Register eindigt op 20 januari 1902), archief HKGente, F015

Krant De Betuwe, 1890-1901, microfiches, Erfgoedcentrum Arnhem

Hamers, H.A., *Rond een Gendtse veldwachter op het eind van de 19e eeuw*, Malden 1984

Gedeputeerde staten, Gemeentepolitie, Gelders Archief Arnhem (GAA), 0039, 6814

Indicateur 1891 t/m 1895, RAN

Klaassen, H., ‘Herbergen, bierhuizen, bars en cafés.’ In: *Ganita mare*, 2014-1, 27-34

Klaassen, H., ‘Godert Willem Maas Geesteranus, burgemeester van Gendt van 1893 tot 1916’. In: *Macht en onmacht. Betuwse bestuurders tussen 1500 en 1917*. (Terugblik 15), Opheusden 2014, 71-86

Visser, G., ‘Jacob J. van Eck, luis in de pels of ordinaire ruziezoeker?’ In: *Ganita mare*, 2012-1, 20-25

Werkgeversregister, jaren 1880-1900, RAN, 305.

In de komende twee afleveringen van de volgende Ganita mares leest u nog meer over de politieagenten en de burgemeester Maas Geesteranus.

1. De namen die ik o.a. in de correspondentieregisters verder tegenkwam over die periode waren.: H. Franken, J. Mom, A. Verkuil, E. Peters, A. Hendriks, H.P. Ederveen en B. Stapel. Anderen worden in dit verhaal al uitgebreider genoemd.

Brief Merkes aan Van der Goes

Johan Merkes (de latere jonkheer Johan Merkes van Gendt, maar dat is zeven jaar later dan deze brief) schreef dit in 1839 aan zijn zwager Aert van der Goes, de burgemeester van Gendt. Merkes verbleef toen al vaker aan het hof en het gaat over de presentatie van zijn vrouw aldaar en dat het een kostbare aangelegenheid was. Maar noblesse oblige nietwaar, adel verplicht.

't Hage, den 26ste November 1839

Waarde Broeder

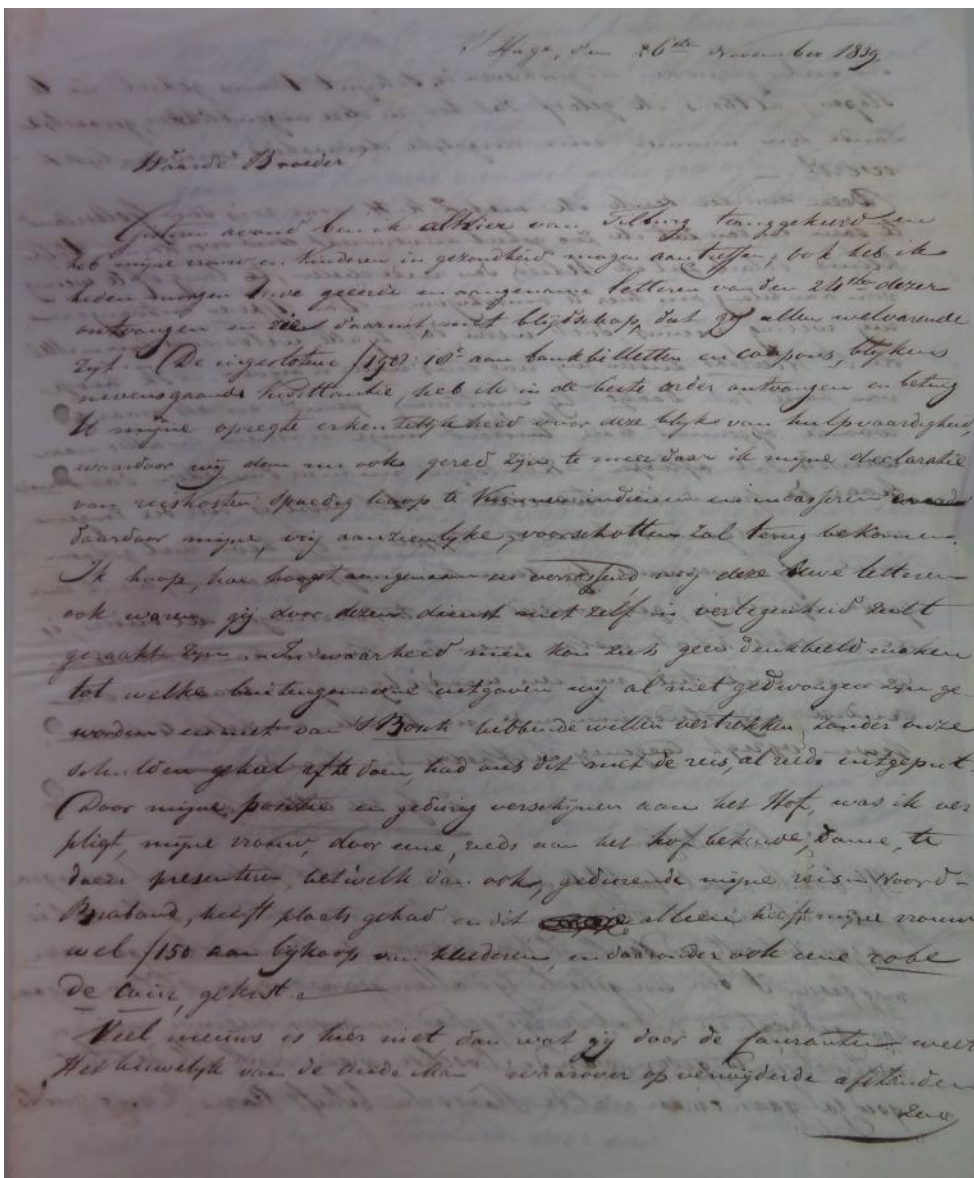
Gisteren avond ben ik alhier van Tilburg teruggekeerd en heb mijne vrouw en kinderen in gezondheid mogen aantreffen; ook heb ik hedenmorgen uwe geeerde en aangename letteren van den 24sten dezer ontvangen en zien daaruit, met blijdschap, dat gij allen welvarende zijt. De ingesloten f 1907:18^e aan bankbiljetten en coupons,

blijkens nevensgaande kwittantie, heb ik in de beste orde ontvangen en betuig U mijne opregte erkentelijkheid voor deze blijke van hulpvaardigheid, waardoor wij dan nu ook gered zijn, te meer daar ik mijne declaratie van reiskosten spoedig hoopt te kunnen indienen en incasseren daardoor mijne vrij aanzienlijke, voorschotten zal terug bekomen. Ik hoop, hoe hoogst aangenaam en verrassend mij deze Uwe letteren ook waren gij door dezen dienst niet zelf in verlegenheid zult geraakt zijn. In waarheid men kan zich geen denkbeeld maken tot welke buitengewone uitgaven wij al niet gedwongen zijn geworden en niet van 's Bosch hebbende willen vertrekken zonder onze schulden geheel af te doen, had ons dit met de reis, al reeds uitgeput. Door mijne positie en gedurig verschijnen aan het Hof, was ik verplicht, mijne vrouw, door eene, reeds aan het hof bekende, Dame, te doen presenteren, hetwelk dan ook, gedurende mijne reis in Noord-

Brabant, heeft plaats gehad en dit alleen heeft mijne vrouw wel f 150 aan bijkoop van kleederen, en daaronder ook eene robe de cuir, gekost. Veel nieuws is hier niet dan wat gij door de couranten weet. Het huwelijk van de oude man, waarover op verwijderde afstanden zoo(veel gesproken en geschreven is, schijnt thans geheel in te slapen;).

De rest van de brief gaat over huiselijke zaken. Een robe de cuir is overigens een leren jurk en de oude man waarover hij schrijft is waarschijnlijk koning Willem I.

Yvonne de Boer

Aanwinsten

Ontvangen van:

Ans en Willy Wiecherink, aantal bidprentjes
Albertien Kregting, foto's priesterwijding pater Pauwels

Louise Weideveld, bidprentjes en een reparatiesetje voor nylonkousen plus een houder daarvoor, van haar overleden moeder mevr. Terwindt-Janssen, die van mei 1952 t/m 1973/74 dit werk in Gendt deed.

Reparatiesetje voor nylon kousen.

Rabobank Clubkas Campagne

Wij zijn ook dit jaar weer tweede geworden in de Rabobank Clubkas Campagne! Niet onze verdienste, maar die van u, want doordat u het ons gunde, kwamen wij zo ver. Wij willen u van harte bedanken voor het stemmen op ons.

Door het bedrag van € 1.394,56 dat wij ontvingen konden wij nog net voor de vakantie een aantal stoelen aanschaffen. Hiernaast een plaatje. Kom binnenkort eens 'inzitten' op een lezing of gewoon bij een bezoekje aan ons met een kop koffie/thee erbij.

Is tie 't of is tie 't nie?

Ooit hing deze foto in de Gendtse burgemeestersgalerij als zijnde burgemeester Maas Geesteranus (1862-1916). Van 1893 tot zijn dood in 1916 was hij burgemeester van Gendt.

Langzamerhand rees er twijfel of de afgebeelde persoon wel Maas Geesteranus was. Wij hadden wel een andere foto van hem waarvan zonder twijfel vaststond dat het hem betrof. Die foto ziet u op pag. 26. Wat denkt u: is dit Maas Geesteranus in zijn jonge jaren of is het een ander en zo ja, wie zou het dan zijn?

Puzzelaars

Bent u een verwoed puzzelaar en vraagt u zich wel eens af of het wel nuttig is dat oplossen van kruiswoordraadsels en dergelijke, dan hebben we nu een aardig voorstel. Via de website www.watstaatdaer.nl kunt u vaardig en handig worden in het lezen van oud schrift. Er staan verschillende oefeningen en teksten op de site. Als u dat kunt, kom dan bij ons eens wat kopieën van oude brieven bekijken. Misschien kunt u dan lezen wat er staat. Dat zou weer een leuk stukje in dit blad kunnen opleveren.

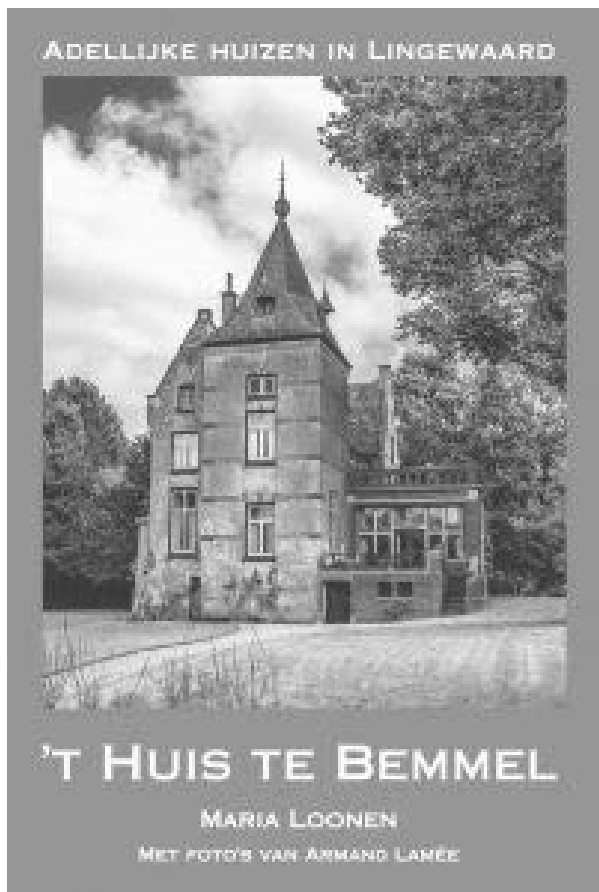
Incasso contributie 2018

De incasso contributie zal bij onze leden die een machtiging hebben afgegeven, plaatsvinden in januari 2018. De contributie blijft ongewijzigd. Te weten: leden betalen € 15,- en leden met het jaarboek Terugblik betalen € 22,-.

Geert Witjes

Boek 't Huis te Bemmell

Recentelijk verscheen van de hand van Maria Loonen een boek over 't Huis te Bemmell. Een uitgave van het Streekmuseum Lingewaard en aldaar via www.streekmuseumlingewaard.nl te

Overleden

Wegens **overlijden** hebben wij afscheid moeten nemen van ons (familie)lid:

Henk (Henricus Johannes) van Zagten,
Weduwnaar van Ria van Zagten-Niënhaus,
Partner van Hetty Willemsen-Vos
Geboren op 12 juni 1932
Overleden op 21 juli 2017

Jan (Johannes Theodorus) Vos,
Echtgenoot van Doortje Vos-Geurts
Geboren op 8 juni 1930
Overleden op 25 juli 2017

Ben (Bernardus Mathijs Antonius) Wannet,
Weduwnaar van onze oud-vrijwilligster
Mientje Wannet-Hendriks
Geboren 3 maart 1937
Overleden op 5 augustus 2017

Tiny (Christina Cornelia Maria) Hetem-Alles,
Weduwe van Piet Hetem
Geboren op 2 juli 1934
Overleden op 10 augustus 2017

Martin Sluiter,
Echtgenoot van Carla Sluiter-
Van Moerkerk
Geboren op 27 maart 1952
Overleden op 15 augustus 2017

Leo Bouwens,
Echtgenoot van Ria Bouwens-Van Lith
Geboren op 7 mei 1959
Overleden op 29 september 2017

Wij hopen dat de naasten en vrienden veel troost en steun krijgen van hun omgeving.

bestellen en ook te koop in de boekhandels in Bemmell.

Sinds 1921 is het kasteeltje 't Huis te Bemmell een rijksmonument en bezit van de familie Rating Arntz. Het boek, 62 pagina's groot, zit vol foto's van Armand Lamée, ook van het interieur. Het kost 7,50 euro. Pas is er door de provincie subsidie voor een herstelplan van het kasteeltje beschikbaar gesteld, zodat het er straks weer even tegen kan.

Colofon:

e-mail: info@historischekringgente.nl
website: www.historischekringgente.nl
www.facebook.com/historischekringGente

Webmaster: Aad Hendriks

Redactie Ganita mare:
Yvonne de Boer-Ravestein (eindredactie)
Mia Gerrits-Bouwman
Henk Klaassen
Geert Visser

Onze redactie is te bereiken via bovenstaand e-mail adres, maar ook op de in de kolom hiernaast genoemde adressen en telefoonnummers.

Huisvesting: in Villa Ganita
Nijmeegsestraat 19, 6691 CK Gendt

Betalingen:
Hist.Kring Gente te Gendt
bank NL93 RABO 01164 26 705

Drukwerk Ganita mare:

Nieuweweg 172, 6603 BT Wijchen

ISSN: 1878-7908

Bestuur Historische Kring Gente

Voorzitter: Willem Rasing,
Bernhardstraat 22, 6691 ZM GENDT,
tel. 0481 424546

Secretaris: Yvonne de Boer-Ravestein,
Waterwolf 31, 6681 TH BEMMEL,
tel. 0481 422400

Penningmeester: Geert Witjes,
De Haspel 9, 6691 PP GENDT,
tel. 0481 422851

Foto- en knipselarchief: Riet Berends-Peters,
Baron van Gendtlaan 7, 6691 ZH GENDT,
tel. 0481 422471

Tweede Wereldoorlog en Politionele Acties Nederlands-Indië, Robert Braam,
E-mail: Rmabraam@gmail.com

Genealogie en ledenadministratie: Mia Gerrits-Bouwman,
Steenakker 11, 6691 DM GENDT,
tel. 0481 423543

Geografie (en archeologie) Gerard Janssen,
Nijverheidsweg 15, 6691 DM GENDT,
tel. 0481 431324

Presentaties: Henk Klaassen,
v.d.Duyn van Maasdamstr. 8, 6691 CT GENDT,
tel. 0481 424253

Jaarprogramma: Ria Schouten-de Haan,
't Hof 10, 6691 HK GENDT,
tel. 0481 422781

Ons lidmaatschap loopt van januari t/m december. Het lidmaatschap van de kring kost al jarenlang € 15,- en samen met het themaboek Terugblik € 22,-. Met een cadeauabonnement maakt u iemand voor € 15,- voor een heel jaar lid. Het abonnement stopt vanzelf weer op 1 januari. Ook dit jaar krijgt een nieuw lid trouwens ons boek *Gendt tussen Kraaijenbosch en Knienepol* gratis als welkomstgeschenk.

Welkom nieuwe leden

Uit Gendt, tenzij anders vermeld:

Dhr. M.G. Gertsen
Dhr. Th. Aarntzen
Mevr. H.J.M. de Klein-Heusingveld, Bommel
Mevr. A. Wiltink, Bommel
Dhr. N. Rensen
Dhr. J. van Moerkerk
Mevr. M. Meijer
Mevr. J. Scholten-Niesink
Fam.J. Scholten
Mevr. I. Stevens
Dhr. A.B.M. Engelen
Mevr. R. Gelsing

Dhr. G. van den Berg
Dhr. G. Kregting
Dhr. T. Wannet
Mevr. K. Koops-Lamers, Lemmer
Mevr. C.M. Steur-Peters, Bommel

Inmiddels hebben we 905 leden en het 900ste lid is, zoals u in dit blad hebt kunnen lezen, in het zonnetje gezet!

Welkom op de maandagavond vanaf 20.00 uur en op de woensdagmorgen vanaf 09.30 uur.

Al is het alleen maar voor de koffie

Bjent zei:
A'j dikke soep èt van moed, git de kat ow nie mette lège maag aon 't sleupe.